

heemkundige kring
Meise-Oppem-Wolvertem

Berla

driemaandelijks tijdschrift

NUMMER 30 DECEMBER 1992

Berla

HEEMKUNDIGE KRING
MEISE-OPPEM-WOLVERTEM
EN OMGEVING

ZETEL VAN DE KRING :
BERLA vzw.
BRUSSELSESTEENWEG 73
1860 MEISE.

RAAD VAN BEHEER

S. Van Hemeldonck - Van Antwerpen, ere-voorzitster
R. Moyson, ondervoorzitter
R. Moerenhout, secretaris
J. Cornelissen, penningmeester
R. Moreau

P. Carrière
M. Van den Broeck
J. De Cuyper
F. Coene
R. Beeck
A. Jacobs

ONS TIJDSCHRIFT

- . verschijnt driemaandelijks
- . jaarabonnement & lidgeld 300 frank
- . los nummer 100 frs.
- . de auteurs zijn verantwoordelijk voor hun bijdrage

ASLK 001-1189490-55

BERLA VERZAMELT :

- . alle documenten over de fusiegemeente Meise zoals oude weekbladen, knipsels, zichtkaarten, foto's, strooibrieven, affiches, landkaarten...
- . alle documenten over inwoners van de gemeente zoals doodsprentjes, familiearchief, foto's, akten van koop en verkoop, kavelbrieven...
- . alle voorwerpen in verband met ambachten en stielen van vroeger, boerenalaam, leefmilieu en gewoonten van onze voorouders;
- . werp niets weg, kontakteer eerst Berla !

ONZE BIBLIOTHEEK EN ARCHIEF

- . toegankelijk iedere woensdag van 14u. tot 17 u. (behalve op feestdagen en in de vakantieperiode).

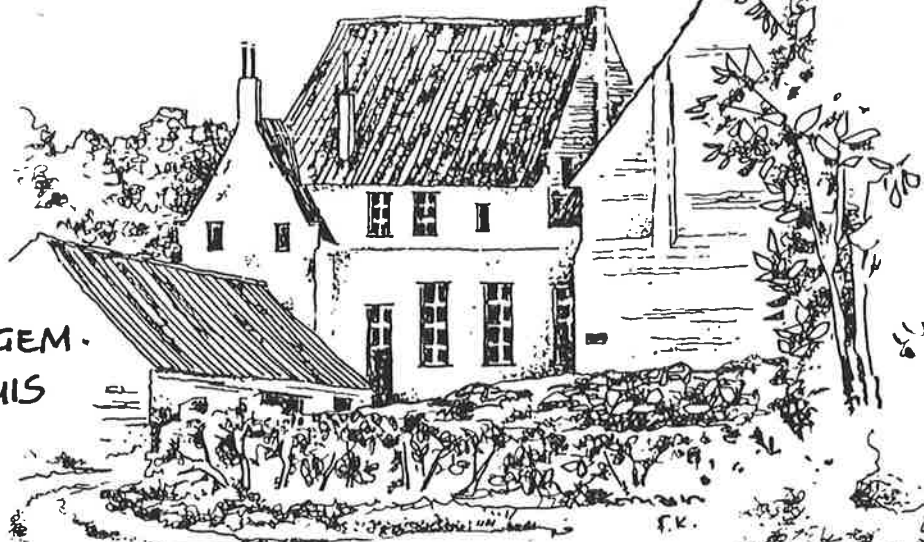
ONZE HEEMBABELAVOND

- . iedere tweede maandagavond van de maand om 20 u nodigen wij belangstellenden in de plaatselijke geschiedenis uit voor een gezellige "heembabbelavond" in ons lokaal. Resultaten van opzoeken en andere heemkundige ervaringen kunnen er uitgewisseld worden.

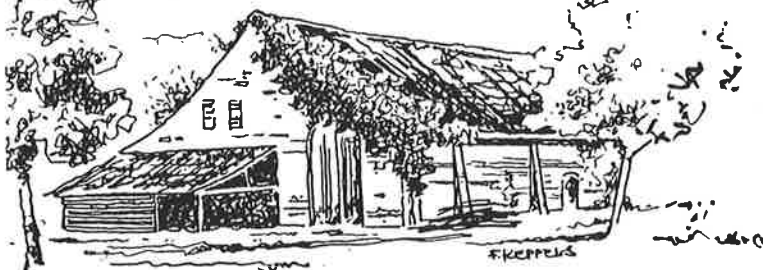
INFO

- . voor dringende vragen kan men telefonisch terecht bij :
Mevr. S. Van Hemeldonck op 02/269.29.26
Roger Moerenhout op 03/888 00 96.
-

GROOT AMELGEM-
GEBOORTEHUIS

DE DUIVELSSCHUUR

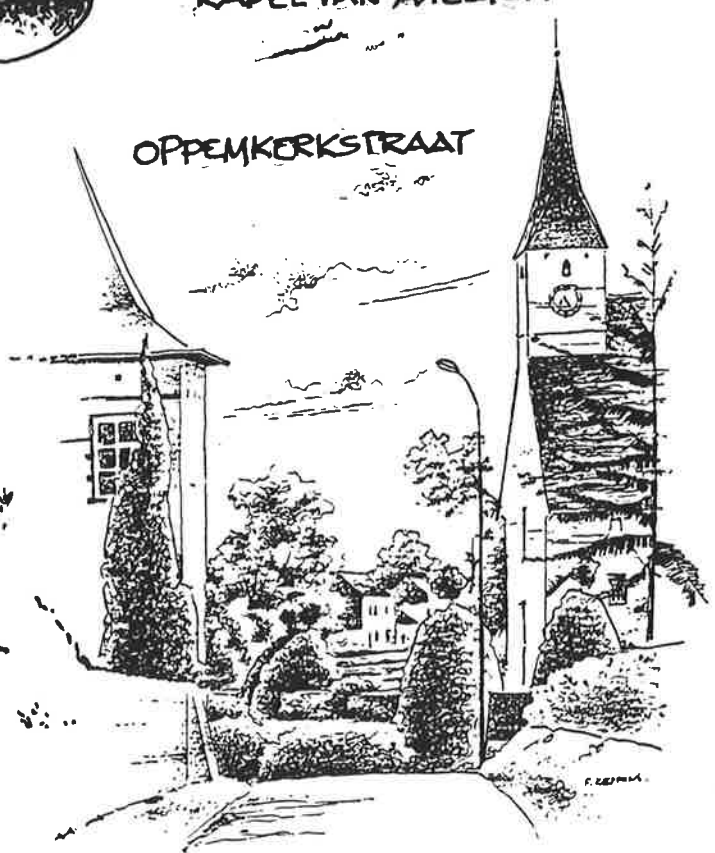

KARDINAAL STERCKX
OPPEM 2 NOVEMBER 1792

KAPEL VAN AMELGEM

OPPEMKERKSTRAAT

PASTORIESTRAAT

KARDINAAL ENGELBERTUS STERCKX HERDACHT IN OPPEM EN AMELGEM

De tweehonderdste verjaardag van de geboorte van Engelbertus Sterckx werd op passende wijze herdacht in en rond zijn geboorteplaats. Op 5 september 1992 werd een plechtige eucharistie opgedragen in het stemmige kerkje van Oppem waar tweehonderd jaar geleden Kardinaal Sterckx gedoopt werd.

In aanwezigheid van de burgemeester van Meise en de gemeenteraadsleden, talrijke genodigden en parochianen, concelebreerde Mgr. DAELEMANS met pastoor DE WITTE VAN St.- Laurentius (Wolvertem) en pastoor VAN DOORSLAER van St.-Stefanus van Oppem.

De met zorg gekozen lezingen waren aangepast aan de reden van de viering. Mgr. DAELEMANS, die het leven van de gevierde schetste, legde vooral de nadruk op de strijd en de verdienste van Kardinaal Sterckx voor het christelijk onderwijs.

Tijdens de academische zitting, die daarop volgde, namen Mgr. DAELEMANS, burgemeester KERREMANS en de heer Jan VAN MALDEREN het woord. De burgemeester herinnerde aan de beroerde tijd waarin Engelbertus Sterckx, de Brabantse pachterszoon, geboren werd; de Brabantse omwenteling, die door ons volk zo intens beleefd werd; na een jaartje rust stonden de Fransen voor onze poorten en brachten weer veel leed en onheil over het land.

De Heer Jan VAN MALDEREN gaf een overzicht over het leven en streven van de kardinaal. Tot besluit kwam pastoor VAN DOORSLAER aan het woord; met enige humor wees hij op het doopselgebeuren van Engelbertus. In de gure Allerheiligendagen was de weg van Amelgem naar de parochiekerk van Oppem een hobbelige en wellicht modderige veldweg.

Toch moeten we eraan herinneren dat Guillaume Sterckx, pachter van 't Groot Hof, een welstellend man was, schepen en vervolgens burgemeester van Brussegem werd. Het gezelschap dat ook de boreling naar het doopsel begeleidde, zal dit wel per koets of huifkar gedaan hebben !

Op zondag 13 september 1992 werd een gedenkplaat ingehuldigd aan een zijgebouw van 't Groot Hof, het geboortehuis van Kardinaal Sterckx. Een openluchtmis werd opgedragen voor de kapel van Amelgem.

Hier was de voorganger W. WAGENAAR, prelaat van de Norbertijner Abdij van Grimbergen, in concelebratie met pastoor DE WITTE en pastoor VAN DOORSLAER

De talrijke opkomst van belangstellenden, de feestelijke versiering, bloemenkransen en wimpels, de opstelling van het portret van de kardinaal bij het altaar, zette de herdenkingsplechtigheid luister bij.

Het mooie beeld van O.L. Vrouw in het lover van de oude plataan deed er de gelovigen aan denken dat we eveneens het feest van Maria-Geboorte vierden. Terwijl de aanwezigen zeer overtuigend het liedje "De veldkapel" zongen, moest ik er toch even aan denken dat we hier niet voor een "veldkappeltje" samen waren gekomen, maar voor een heuse kapel die ooit dienst deed als parochiekerk voor het gehucht Amelgem (1) en waaraan ook de heer prelaat in zijn toespraak herinnerde.

Na de eucharistieviering volgden de deelnemers stoetsgewijs de geestelijkheid tot aan 't Groot Hof. De gedenkplaat werd aangebracht aan een puntgevel van het pachthof. Prelaat WAGENAAR onthulde en zegende ze.

GEBORTEHUIS VAN
Kardinaal
ENGELBERTUS STERCKX
1792 - 1867

GROOT AMELGEM

Eerste vermelding als Frankische nederzetting : 4e eeuw

-Huidige gebouwen : 17e en 18e eeuw

Duivelsschuur : 1636

Geboortehuis van Kardinaal Sterckx

Monument : K.B. 13.01.1978

De deelnemers werden door toedoen van pastoor VAN DOORSLAER op een gezellig samenzijn met pannekoeken en drank in de nabijgelegen gelagzaal "In St.-Gilles" uitgenodigd.

Met vreugde denk ik terug aan het gul onthaal in het historische pachthof van de familie Felix Emmerechts, wat me de gelegenheid gaf kennis te maken met de drie generaties, die bedrijf en traditie voortzetten, met hoopvolle verwachtingen voor de allerkleinsten, Kevin en Steven.

S. VAN HEMELDONCK

(1) Zie ook nr. 19 van het tijdschrift Berla.

KARDINAAL STERCKX EN ZIJN TIJD

Er zijn over de persoon van Kardinaal Sterckx reeds heel wat bijdragen gepubliceerd en evenveel boeken. Alleen al dat gegeven toont aan dat deze man, afkomstig uit het kleine landelijke Oppem, een belangrijke rol in de maatschappij vervulde. In de volgende luttele bladzijden kan dan ook onmogelijk een volledig beeld gegeven worden van Kardinaal Sterckx. Wel werd gepoogd het leven van deze man te situeren in de vaak historisch zeer belangrijke gebeurtenissen van zijn tijd.

Het was op Allerzielen 2 november 1792 rond 9u 's avonds dat op de hoeve Groot Amelgem te Oppem Engelbertus Sterckx werd geboren. Reeds de dag nadien, op 3 november 1792 werd Engelbertus te Oppem gedoopt. Opmerkelijk was dat zowel zijn peter als zijn meter tot de geestelijkheid behoorden. Peter was zijn oom Engelbertus Leemans, onderpastoor te Leeuwergem bij Zottegem en meter was zijn tante Joanna-Catharina Sterckx die kloosterzuster werd te Leuven.

Engelbertus was het vierde kind en de tweede zoon van Guilielmus Sterckx en Barbara Leemans. De zes kinderen van het echtpaar waren Gertrudis-Joanna (Oppem, 8 februari 1788), Carolus-Ludovicus (Oppem, 13 augustus 1789), Isabella-Philippina (Oppem, 20 februari 1791), Engelbertus (Oppem, 2 november 1792), Petronella (Oppem, 4 januari 1795) en Elisabteh-Joanna (Oppem, 26 juni 1799).

Vader Guilielmus Sterckx werd geboren te St.-Martens-Lennik en er gedoopt op 17 maart 1758 als oudste zoon uit een gezin van zes. Hij huwde op 25 juli 1786 te Oppem met Barbara Leemans, geboren te Oppem en er gedoopt op 3 februari 1757. Zij was de dochter van Joannes-Baptista Leemans, pachter van het hof Groot Amelgem die er overleden was op 28 december 1780. Door dit huwelijk werd Guilielmus Sterckx de nieuwe pachter van de aloude hoeve van de abdij van Grimbergen. Gelegen in Amelgem (Hamelgem) op de grens van drie parochies (Oppem, Meise en Wemmel) behoorde de hoeve tot de parochie Oppem. Oppem maakte deel uit van de gemeente Brussegem en werd pas in 1977 bij de gemeente Meise gevoegd.

Het gezin Sterckx-Leemans behoorde ongetwijfeld tot de betere klasse pachters. Vader Sterckx was bovendien bijzonder actief op gemeentelijk vlak. Zoals blijkt uit diverse documenten o.a. van 30 juli 1799 (12 thermidor van het jaar VII) was hij agent municipal tijdens de Franse overheersing. Hij werd zelfs burgemeester (maire) op 7 juni 1810 van de gefusioneerde gemeente Brussegem-Ossel-Oppem en bleef zulks ook onder het Hollands bewind (als meyer).

De moeder van Engelbert Sterckx had een zeer goede opleiding gekregen in het meisjespensionaat van de Ter Kamerabdij waar vooral de betere en hogere burgerij onderwijs genoot. Het was ongetwijfeld deze opleiding die haar zou toelaten haar kinderen en uiteraard dus ook Engelbert reeds vanaf de eerste levensjaren een gedegen basisopleiding mee te geven.

Inzake de voorvaderen van Sterckx is er nogal wat genealogisch werk gepubliceerd. Reden hiervan is ongetwijfeld de kritiek die in sommige adellijke en geestelijke kringen op de aanstelling van een Vlaamse boerenzoon tot kardinaal werd geformuleerd.

Kardinaal Sterckx zelf deed opzoekingswerk omtrent zijn afstamming langs moederszijde. Zo wou Sterckx o.a. aantonen dat hij adellijk bloed in zijn aderen had en dat hij verwant was met Franciscus de Roye, één der martelaars van Gorcum.

Alhoewel Sterckx een echte Oppemse boerenzoon was, mag toch gewezen worden op zijn rechtstreekse afstamming van zeven beroemde patriciërsgeslachten.

Tot de patriciërsfamilies Serroelofs en Coudenberg klom hij op via Pepersack, de Smeth en Pipenpoy. Tot de familie Sweerts via de families Leemans en van Ophem en via de families van Hamme, Stroobant, van der Meeren en van Diedeghem kwam hij tot Sleeus. Verder klom Sterckx op tot de patriciërsfamilies Roodenbeke, Serhuyghs en Steenweeghs via van den Daele, t' Kint, van Ginderachter, van de Castele, van Thienen, Halfhuys en Pipenpoy. De kwartierstaat van Sterckx die werd samengesteld door Hervé Douxchamps en J. Petré in de Vlaamse Stam (nov-dec 1990, blz. 229 en volgende), toont aan dat hij wel degelijk afstamde langs vaderszijde van bekende meiseniersfamilies (Pajottenland en Halle) en langs moederszijde van belangrijke Brabantse geslachten als de van Hamme's en van Ophem's.

Engelbert Sterckx werd geboren in een periode van grondige wijzigingen zowel op staatkundig als maatschappelijk gebied. Het einde van het Ancien Regime was door de Franse Revolutie van 1789 beklonken, maar diezelfde revolutie werd ook de bakermat van diverse oorlogen waarvan onze gewesten andermaal als slagveld fungeerden.

Door het verdrag van Utrecht van 1713 verkregen de Oostenrijkse Habsburgers het hier voor het zeggen. Na de gematigde hervormingen van Maria-Theresia ging haar zoon Jozef II, bezield met de gedachten van het verlicht despotisme, op een zeer radicale wijze te werk bij zijn hervormingsplannen. Deze waren aanleiding tot misnoegdheid welke ook in onze streek verzet veroorzaakte.

(X)

De Provinciale Staten, waarin Nicolaus Maras, abt van de abdij van Grimbergen zetelde, werden afgeschaft en de Norbertijën, in onze gemeente de geestelijken bij uitstek en eigenaars van diverse hoeves, zorgden ervoor dat ook vanuit onze streek vrijwilligers werden geleverd voor de Brabantse omwenteling. (Zie o.a. Berla, tijdschrift 1986 nr. 13 blz 5 e.v. en Jacques t' Kint, 1978, Geschiedenis van Wolvertem, blz. 255).

Onderlinge twisten en het feit dat er op 19 september 1790 een einde kwam aan de oorlog tussen Oostenrijkers en Turken, zorgden ervoor dat de nieuwe keizer Leopold II het vrijwilligersleger der patriotten kon verslaan, de federale unie na tien maanden bestaan opdoekte en opnieuw het Oostenrijks regime vestigde.

Maar zowel Brabantse als Luikse revolutionairen zochten hun toevlucht in Frankrijk en werkten er mee aan de Franse inval gericht tegen de Oostenrijkers. Enkele dagen na de geboorte van Engelbert, namelijk op 6 november 1792 versloeg de Franse generaal Dumouriez de Oostenrijkers te Jemappes. Op zaterdag 15 november 1792 rond de middag bereikten de Franse troepen Meise, Wolvertem en Oppem.

Maar wat een bevrijding van de Oostenrijkers moest worden, bleek een bezetting door de Fransen te worden. Zowat overal werd er gestolen, geplunderd en vermoord. Diverse maatregelen van de Fransen deden de ontevredenheid toenemen en de alsdan gevormde coalitie tussen Engelsen, Oostenrijkers, Pruisen en Spanjaarden werd dan ook meer dan toegejuicht. Op Palmzondag 18 maart 1793 versloegen de Oostenrijkers de Fransen te Neerwinden. Ook vanuit Meise werd gezorgd voor de bevoorrading van de Oostenrijkers die in Valenciën de Fransen belegerden. Verder waren in Meise nogal wat vreemde troepen ingekwartierd (o.a. huzaren in Meise-dorp).

In Frankrijk werd de dictatuur van Robespierre ingesteld die ondermeer een massale lichtung beval. Andermaal vielen de Fransen onder leiding van generaal Jourdan de Zuidelijke Nederlanden binnen en op 26 juni 1794 versloegen ze de Oostenrijkers te Fleurus.

In die periode situeert zich de plundering en het in brand steken van Brussegem omdat een boer een Engelse kolonel bij het verlaten van Oppem neerschoot. Rond 11 juli bereikten de sansculotten onze streek. Tussen Brussel en Londerzeel waren zowat 100.000 Franse soldaten gelegerd. Pachters zoals die van Amelgem en Boechout leden enorm veel schade aan hun gewassen. Bovendien hadden de Fransen te Brussel en te Vilvoorde gevangenen van gemeen recht vrijgelaten die vrij snel roversbenden (de zgn. binders) vormden die zich met baanstropen en plunderingen bezig hielden.

Daarenboven werd in het kasteel van Imde een zekere commissaris Héger ingekwartierd. Hij kende de streek goed vermits hij vroeger raadsman was van de prins van Turn en Tassis, prins Karel Anselmus die ook baron van Imde was. De prins had echter betrokkene wegens misbruik van vertrouwen afgedankt.

Commissaris Héger aarzelde niet om de kastelen van Boechout, Meise, Humbeek, Londerzeel en Steenhuffel leeg te plunderen. Hij liet de buit naar Brussel overbrengen, zogezegd omdat de eigenaars, van adellijken bloede, de vlucht hadden genomen. In januari 1795 werd Héger aangeklaagd en opgesloten, maar op zijn proces van 3 juni 1795 werd hij onnozel verklaard en kon hij ondanks zijn schuld als een vrij man uit onze streek verdwijnen.

De eerste levensjaren van de kleine Engelbert Sterckx verliepen ^{dan} in een woelige en gevaarlijke periode. Zoals reeds aangehaald werden ook de gronden van Amelgem door de Franse troepen gebruikt om er hun kampen op te trekken. De velden bleven haast onbewerkt zodat van enige oogst weinig

sprake was. Het gevolg was grote armoede en tot overmaat van ramp was de winter 1794-1795 bijzonder streng.

Op 1 oktober 1795 werden de Zuidelijke Nederlanden ingelijfd bij de Franse republiek en onze streek werd ondergebracht in het departement van de Dijle. In september 1796 werden de kloosters opgeheven en de kerkelijke goederen in beslag genomen. Na de staatsgreep van 4 september 1797 in Frankrijk verstregde het directoire de maatregelen t.o.v. de geestelijkheid. Dat alles had ook gevolgen voor het gezin Sterckx. Het ganse domein van de abdij van Grimbergen werd beschouwd als "bien national" en ook het Hof Groot Amelgem werd als dusdanig verkocht. Het gezin moest de hoeve verlaten en vestigde zich vlakbij de kerk van Oppem op de hoeve welke recentelijk de benaming Sterckxhof kreeg. Deze hoeve behoorde tot de eigendom van de voorouders van Sterckx en mag dus beschouwd worden als een voorouderlijke woning.

Hier overleed vader Sterckx op 27 januari 1819 en moeder Sterckx op 30 juli 1850. Beiden werden begraven op het kerkhof van Oppem waar tegen een buitenmuur hun grafsteen werd geplaatst met de tekst : "Hier ligt begraven den eersamen Guillielmus Sterckx, in zijn leven pachter van Hamelgem en meyer der Gemeente van Brussegheem-Opphem-Osselt, overleden den 27 januari 1819, in den ouderdom van 60 jaren, en zijn wettige huisvrouw Barbara Leemans, overleden den 30 juli 1850 in den ouderdom van 93 jaren." Moeder Sterckx had in haar testament, opgemaakt op 29 april 1844 gesteld "en wille begraven worden ter gewijde aerde te Ophem, met lijkdiensten evengelijk voor wijlen mijnen echtgenoot zijn geschied".

Wat betreft de ouderdom bij overlijden van moeder Sterckx bestaat enige onduidelijkheid waartoe de kardinaal wellicht zelf heeft bijgedragen. Volgens H. Douxchamps en J. Petré (Vlaamse Stam, 1990, blz. 229) overleed ze op 93 jaar, volgens A. Simon daarentegen was ze 91 jaar (A. Simon, Le Cardinal Sterckx et son temps, 1950, part I, blz. 4). Deze laatste steunde hiervoor op de genealogische publikatie van Sterckx welke zonder vermelding van auteur echter, gepubliceerd werd in 1848 te Mechelen met als titel "Généalogie de Dame Berbe Leemans, âgée de 91 ans, domiciliée à Ophem, veuve de Monsieur Guillaume Sterckx, et son vivant bourgemestre de la commune de Brussegheem-Ossel-Ophem".

Na het overlijden van moeder Sterckx vond op 29 oktober 1850 te Oppem de verdeling plaats van de ouderlijke goederen door notaris Kips van Grimbergen. Volgens documenten van het notariaat bereikte de nalatenschap een waarde van 246.920 frank en omvatte ze drie hoeses, samen 57 hectaren grond, weiden en bossen gelegen in Oppem en omliggende. Kardinaal Sterckx verkreeg het vijfde deel van de nalatenschap.

Op de ouderlijke hoeve, het huidige Sterckxhof, bleef de kardinaal een regelmatig gast. Hij kwam er vaak rusten. Om hem een waardige woning te kunnen aanbieden werd er zelfs een verdieping met woongelegenheden bijgebouwd. Maar vooraleer Sterckx als kardinaal in zijn geboortedorp zou komen uitrusten, zou er nog heel wat gebeuren.

Er werd reeds opgemerkt dat de maatregelen van de Franse bezetter de geestelijkheid zeer zwaar troffen. Zoals uit diverse teruggevonden Franse regeringsdocumenten blijkt, beschouwden de Fransen onze streken als een leeg te halen gewest. Alles wat dienstig was voor Frankrijk werd opgevorderd. In oktober 1794 had de bezetter daarom beslist over te gaan tot een telling. De precieze inlichtingen over de bedrijven, de opbrengst van de teelten, enz. waren zeer belangrijk voor het bepalen van de Franse voorraadstrategie. Maar de bevolking werkte niet graag mee aan de telling. Alle opheisingen werden daarenboven met assignaten betaald die echter steeds in waarde daalden om in 1797 waardeloos te worden. Ook de familie Sterckx kende deze opheisingen en betalingen met assignaten.

Erger werd het met de conscriptie van 3 oktober 1798 die ook voor onze

24 streek een vijfjaarlijkse dienstplicht invoerde voor jongeren tussen de twintig en vijfentwintig jaar. Heel wat jongeren namen de vlucht o.a. naar Hasselt om bij de Brigands (Boerenkrijg) aan te sluiten. Rond 1 november 1798 lieten de Fransen honderden vooraanstaanden aanhouden als gijzelaars voor de uitvoering van de conscriptie. Bij de pastoor van Oppem hield de baron van 't Hof van Meise zich schuil terwijl de graaf Karel-Pieter Roose, heer van Boechout, naar Frankrijk werd weggevoerd.

Het kwam in onze streek tot meerdere schermutselingen tussen de Fransen en de Brigands. Ook dan zal de familie Sterckx met angst de gebeurtenissen gevolgd hebben. Zeker als een détachement brigands van Rollier erin slaagde de streek rond Merchtem, Londerzeel en Wolvertem te bezetten. Het kwam op 2 november 1798 te Londerzeel zelfs tot een veldslag tussen Rollier en de sansculotten. Heel wat boeren en jongeren uit de streek vochten met Rollier mee en enkele van hen verloren in de slag te Londerzeel het leven.

Een relatieve rust kwam er in onze streken pas vanaf circa 1800 met Napoleon. Deze reorganiseerde het Franse overheidsbestel en zorgde met het concordaat voor godsdienstvrede. Na de slag van Marengo (14 juni 1800) tekende Oostenrijk de vrede in 1801 en Engeland het jaar nadien zodat er voor het eerst in tien jaar opnieuw vrede was.

Inmiddels kreeg de kleine Engelbert zijn eerste^e opleiding. In Oppem was er geen echte school, zodat men kan veronderstellen dat Sterckx zijn eerste lessen kreeg ofwel in een geïmproviseerde school bij één of andere particulier (zoals toen veel voorkwam) ofwel van zijn moeder die immers een gedegen schoolse opleiding genoot.

Vast staat dat Sterckx nadien naar Vilvoorde op kostschool ging waar hij op 28 maart 1804 in de O.L. Vrouwkerk zijn eerste kommunie ontving. In 1805 werd hij vervolgens naar het Augustijnencollege in Edingen gezonden voor het middelbaar onderwijs. Dit college was vanaf 1802 na het concordaat opnieuw gestart. Volgens de kronieken van het college werd de humaniora er gegeven zoals voor de Franse revolutie. Uit diezelfde kronieken blijkt dat Sterckx een zeer uitstekende leerling was.

Het schooljaar 1808-1809 volgde Sterckx aan de Ecole Secondaire te Leuven. Deze was in 1803 opgericht volgens de wet van 24 december 1799 en omvatte het programma zoals door Napoleon opgelegd : latijn, grieks, frans, rekenkunde, algebra, meetkunde, aardrijkskunde, geschiedenis en uiteraard godsdienst.

Uit brieven van Sterckx blijkt zijn voorliefde voor Horatius en Cicero die hij regelmatig citeerde. Tussen zijn papieren werd zelfs een schriftje teruggevonden waarin hij meerdere teksten verzameld had. Wat de religieuze opleiding betrof is het duidelijk dat hier veel aandacht aan werd geschonken.

In 1809 beëindigde Engelbert met succes zijn middelbare studies en wilde hij verder studeren. Maar de universiteit was echter sinds 1797 gesloten. Daarom moest Sterckx privé-lessen volgen en een officieel diploma van hoger onderwijs zou Sterckx dan ook nooit kunnen voorleggen (o.a. toen de nuntius Mgr. Capaccini hem zulks vroeg voor het voorafgaand onderzoek aan het bisschopsambt).

Sterckx volgde gedurende twee jaar (1809-1811) privé-lessen van wijsbegeerte en logica bij oud-professor Jean-Baptiste Liebaert te Leuven. Deze verstrekke Sterckx op 11 september 1811 een attest waaruit bleek dat Engelbert niet alleen een student "de la première ligne" was, maar zoals Liebaert er eigenhandig aan toevoegde "Hic juvenis pacis amans". Sterckx was een zeer begaafd student met uitstekende resultaten.

Met het attest van Liebaert, maar zonder hoger diploma; trok Sterck naar Mechelen. Daar trad hij op 28 september 1811 samen met 18 andere jongeren, de meesten zoals hij pachterszonen, in het Groot Seminarie. Het was Mgr. Huleu die Sterckx bij zijn intrede ontmoette. Tengevolge van onenigheid over de aanstelling van een bisschop voor Mechelen, was het bestuur in handen van twee vicarissen-generaal.

Op 26 september 1808 had Jean-Armand Buesvejouls de Roquelaure op 87-jarige leeftijd zijn ambt als aartsbisschop neergelegd. Hij was in deze functie door Napoleon aangesteld. Napoleon wou nu ook de nieuwe bisschop aanstellen. Hij had hiervoor Mgr. de Pradt, sinds 1803 bisschop van Poitiers,, uitgekozen. Mgr. De Pradt werd door Napoleon zowat als zijn persoonlijke aalmoezenier beschouwd. Zijn aanstelling was er dan ook één als beloning voor bewezen trouw o.a. tijdens diverse diplomatieke missies.

Op voorstel van Napoleon werd Mgr. de Pradt op 27 maart 1809 bisschop van Mechelen benoemd. Omdat de pauselijke oorkonde de door Napoleon gewraakte melding "motu proprio" bevatte, weigerde deze echter de oorkonde te bekrachtigen. Zonder het pauselijke document bood Mgr. de Pradt zich op 15 mei 1809 te Mechelen aan, waar zijn aanstelling geweigerd werd.

De twee vicarissen-generaal van kardinaal de Roquelaure, nl. Mgr Forgeur en Mgr. Huleu, bleven het bisdom besturen zoals voorgeschreven door de kerkelijke regels. Mgr. de Pradt slaagde er evenwel in zich te mengen in het bestuur van het bisdom gelet op de zwakke persoonlijkheid van Mgr. Forgeur en de inschikkelijke houding van Mgr. Huleu.

Het was Mgr. Huleu die de leiding van het Groot Seminarie had en waar Sterckx dus bij terecht kwam. Maar Sterckx ontmoette ook Mgr. de Pradt en ongetwijfeld heeft de merkwaardige situatie op Sterckx invloed gehad en zou hij hieruit lessen trekken voor latere, soortgelijke toestanden.

In het Groot Seminarie toonde Sterckx zich andermaal een zeer goed leerling en behaalde hij uitstekende resultaten. Op 13 maart 1812 kreeg hij zijn eerste wijding van Mgr. Van de Velde de Melroy, oud-bisschop van Roermond, die de aartsbisschop verving. Op dat ogenblik was de toestand tussen Frankrijk en Rusland zeer gespannen en moest Mgr. de Pradt meerdere diplomatieke missies vervullen voor Napoleon. Mgr. de Pradt werd naar Warschau gezonden als vervanger op het aalmoezenierschap van kardinaal Fesch. Maar de toespraak die Mgr. de Pradt voor de Poolse landsdag moest houden was ondoeltreffend en een een kwade Napoleon zond Mgr. de Pradt terug naar zijn bisdom met het bevel er te blijven.

Op 22 juni 1812 vielen de Fransen Rusland binnen. Na enkele veldslagen bereikten ze Moskou, maar op 19 oktober 1812 moest Napoleon zich terugtrekken. Het werd een buitengewoon strenge winter die de Fransen samen met de voortdurende Russische aanvallen teruggedreef, eerst tot de Weichsel en vervolgens tot de Oder.

De bezorgdheid in Frankrijk steeg en eind mei 1813 werd in het seminarie te Mechelen een brief voorgelezen van de keizerin waarin gebeden werden gevraagd voor de keizer. Sterckx, die ook met Mgr. de Pradt in contact kwam, volgde de gebeurtenissen zeer goed.

Maar zijn belangstelling voor de wereldse gebeurtenissen ^{ziji} verhinderen hem niet om zijn studies nauwgezet verder te zetten. In 1813 behaalde hij het maximum aantal punten, wat zijn oversten, Mgr. Huleu en Mgr. de Pradt in tweede instantie, uiteraard opmerkten. In 1813 werd Engelbert Sterckx ondersecretaris van het aartsbisdom.

Op datzelfde ogenblik keerde Europa zich tegen Napoleon. De Franse nederlagen tegen de Russen deden ook de andere bezette mogendheden in opstand komen. Eerst Pruisen, dan Oostenrijk en vervolgens Saksen. In oktober 1813 liepen de Fransen een beslissende nederlaag op in Leipzig en trokken ze zich terug achter de Rijn. Maar dan kwamen ook de Hollanders in opstand en vielen de Engelsen via Portugal en Spanje binnen.

In de Zuidelijke Nederlanden werd gehoopt op een afscheiding van Frankrijk en velen koesterden hoop op een terugkeer naar Oostenrijk. Eind november 1813 ontscheepte Willem van Oranje in Schevingen en op 7 januari 1814 trokken de geallieerden de Rijn over en werden ook de Zuidelijke Nederlanden bezet.

In Mechelen verklaarden Mgr. Huleu en Mgr. Forgeur op 5 februari 1814 dat de troepen van de alliantie dienden ontvangen als bevrijders en als brengers van de vrede in Europa. Mgr. de Pradt was inmiddels vanuit Mechelen naar Parijs gevlucht dat op 31 maart 1814 ingenomen werd met o.a. Leopold van Saksen-Coburg aan het hoofd van Russische kurassiers.

Op 11 februari 1814 stelden de geallieerden een voorlopig bewind aan onder leiding van een gouverneur-generaal. Enkele dagen later, op 5 maart 1814 vinden we Sterckx in Brussel waar Mgr. Van de Velde de Melroy hem het onder-diaconaat toevertrouwde. In Mechelen werden de lessen aan het Groot Seminarie hervat onder de leiding van Mgr. Huleu. En Sterckx bleef een briljante leerling : hij behaalde in 1814 34 punten op 38.

Terwijl de verbondenen tot een akkoord kwamen om een duurzame vrede te vestigen volgens de "juiste machtsverhouding" tussen de mogendheden, werd op 18 februari 1815 Engelbertus Sterckx te Brussel, samen met 7 medeseminaristen tot priester gewijd. Sterckx, op dat ogenblik 22 jaar oud, droeg de dag na zijn wijding zijn eerste mis op in de St.-Goedelekerk te Brussel.

Alsdan verliet Napoleon het eiland Elba om als een held zijn intrede te doen in Parijs in het kasteel der Tuilerieën. Amper drie maanden later werd hij echter door Wellington te Waterloo verslagen. Aan de vooravond

van deze slag, op 16 juni 1815, overleed Mgr. Huleu, overste van het Groot Seminarie. Mgr. Forgeur nam zijn taak over tot de installatie van de prins de Méan, de oude prinsbisschop van Luik, als aartsbisschop van Mechelen. In september 1815 werd Mgr. François-Antoine de Méan als bisschop van Mechelen aangesteld door Willem I, koning der Nederlanden. Pas op 13 oktober 1817 zou Mgr. de Méan zijn ambt opnemen en primaat der Nederlanden worden.

Zowel op wereldlijk als op geestelijk vlak herstelde het Congres van Wenen het Ancien Régime in ere. De territoriale wijzigingen moesten de belangen der vorsten dienen en met de wensen der volkeren werd geen rekening gehouden. Metternich, kanselier van Oostenrijk, wierp zich op als de leider van het Heilige Verbond.

Op het tijdstip van deze historische gebeurtenissen werd Sterckx benoemd tot professor aan het Groot Seminarie in Mechelen. Gedurende zes jaar, vanaf 1815 tot 1821, zou hij er verschillende vakken doceren zoals wijsbegeerte en Heilige Schrift. Voor zijn lessen gebruikte Sterckx de "Theologia Mechliniensis" van 1775, maar zoals hij op 1 augustus 1834 aan de pauselijke nuntius Mgr. Capaccini toevertrouwde, steunde hij voor zijn lessen ook op de beginselen die Liebaert hem in Leuven bijbracht.

Naast het lesgeven, verzorgde Sterckx in het Mechelse ook vele preken. De eerste maal op 14 september 1816 volgens teruggevonden voorbereidingen. Sterckx voelde zich geroepen tot direct apostolaat en op eigen verzoek werd hij op 14 augustus 1821 pastoor van Bouchout (Antwerpen).

Op 23 september 1821 hield Sterckx in ^{Bouchout} Bouchout zijn eerste door zijn nieuwe parochianen, zeer gesmaakte sermoen. Sterckx voelde zich hier thuis, hij vond er immers het landelijke van zijn geboortedorp terug. Door zijn parochianen werd Sterckx zeer gewaardeerd.

Als Sterckx in 1824 het ambt van pastoor van de Onze Lieve Vrouwekerk van Antwerpen krijgt aangeboden, was zijn eerste reactie eerder weigerachtig. Sterckx was graag te Bouchout, doch hij zou de aanstelling aanvaarden omdat "eyndelijk mynen eygen redens en goeddenken hebben moeten zwygen voor de redens en den wil myner oversten".

Op 7 oktober 1824 werd Engelbertus Sterckx ingehuldigd te Antwerpen door deken Lauwers wiens ambt hij op 22 oktober zou overnemen. Opvallend is dat Sterckx zijn eerste preek van Bouchout (zij het ietwat gewijzigd) in Antwerpen overdoet. Vrij vlug moest Sterckx de verschillen ervaren tussen het landelijke en stedelijke milieu. De religieuze onverschilligheid, de invloed van het protestantisme, het kon Sterckx echter niet afschrikken. Sterckx zette zich enorm in voor de hele katholieke gemeenschap, maar vooral de jeugd kreeg zijn aandacht. Zo ontwikkelde hij het Zondagsondericht wat hem in konflikt bracht met de burgerlijke overheid. Evenzeer zijn inzet voor het behoud van de kloosterorden bracht hem in konflikt met de overheid. Hij ijverde voortdurend voor de bescherming van de katholieke waarden tegen de werking van de protestantse "Maatschappij tot nut van 't Algemeen". Zijn houding inzake het belangrijk aantal zelfmoorden in grote steden (zoals Antwerpen) en zijn visie op de oorzaken brachten hem in direkt konflikt met het Hollandse bewind.

Niet alleen in Antwerpen botste men met de overheid. Zowat overal in de zuidelijke provincies had men in katholieke middens de indruk dat Willem I de neiging had België te "protestantiseren" of minstens op "protestantse wijze" te besturen. In liberale middens was de ontevredenheid even groot, o.a. gelet op de beperking van de persvrijheid. Verder had Willem I de grondwet die reeds in Holland was ingevoerd, ondanks de verwerping door een grote meerderheid der Belgische notabelen, toch ingevoerd. De bemoeizucht van Willem I bleef toenemen zodat ook de ontevredenheid bleef groeien.

Zelfs aartsbisschop François de Méan, onder het Ancien Regime de laatste prinsbisschop van Luik en in 1815 door Willem I op basis daarvan benoemd tot aartsbisschop van Mechelen, was verontrust over de toenemende inmenging in kerkelijke aangelegenheden.

Reeds in 1818 was een decreet afgekondigd inzake de werking der religieuze orden en vanaf 1821 werd de inmenging opgedreven inzonderheid wat de katholieke onderwijsinstellingen betrof. Zowel het primair als secundair en universitair onderwijs werden aan de invloed van de kerk onttrokken.

Vooraf de oprichting van het "Filosofisch College" in 1825 te Leuven, dat in de opleiding van toekomstige priesters zou voorzien, veroorzaakte een hevige reactie. Hierdoor verkreeg (de protestantse) Willem I immers als het ware een monopolie inzake de vorming van priesters.

De beslissingen van juni 1825 werden door het episcopaat met aartsbisschop Mgr. de Méan aan het hoofd, verworpen. Maar in Den Haag werd de houding van de kardinaal toegeschreven aan zwakheid die hem onder invloed van zijn naaste omgeving van "kamp" deden veranderen.

Zoals reeds aangehaald was ook Sterckx door diverse beslissingen vanwege Willem I zeer verontrust en had hij Mgr. de Méan vertrouwelijk geschreven inzake wat hij omschreef als het vestigen van "l'église anglicane". In zijn streven naar religieuze vrijheid kwam Sterckx via Mgr. de Méan in contact met vooraanstaande katholieke aktieleiders als Van Bommel en Van der Horst. In 1826 zal hij zelfs als tussenpersoon fungeren tussen hen en aartsbisschop de Méan op initiatief van deze laatste.

De standpunten en tussenkomsten van Sterckx zijn ongetwijfeld de aanleiding geweest voor Van Bommel en Van der Horst om in december 1826 de ernstig zieke prins de Méan aan te raden Sterckx als vicaris-generaal te benoemen. De gezondheidstoestand van de kardinaal was immers dermate dat hij vaak amper kon reageren op de gebeurtenissen.

Op de twee in functie zijnde vicarissen-generaal kon Mgr. de Méan niet rekenen. Enerzijds was er de 86-jarige Mgr. Forgeur en anderzijds de eerder onverschillige Mgr. Verheyleweghen. Vooral deze laatste had het vertrouwen van de kardinaal verloren.

Opmerkelijk is dat Sterckx ook deze aanstelling wou weigeren, maar na lang overleg met o.a. advocaat Van der Horst, zou Sterckx eind januari 1827 dan toch ingaan op het aanbod van Mgr. de Méan. Op 9 februari vroeg Mgr. de Méan het akkoord van koning Willem I om Sterckx als derde vicaris-generaal te benoemen.

Minister Van Gobbelschroy van Binnenlandse Zaken legde evenwel een negatief rapport over Sterckx aan de koning voor. De akties en de standpunten van Sterckx o.a. in Antwerpen waren in Den Haag slecht onthaald. Volgens Van Gobbelschroy had Sterckx noch de bekwaamheid, noch het talent of de verdiensten om dergelijke functie te bekleden. Bovendien was de deken van Antwerpen aanhanger van "de verderflykste ultramontaansche beginselen" en zou zijn aanstelling "de slechte party aanmerkelyk versterken". Tenslotte stelde Van Gobbelschroy in dit rapport van 14 mei 1827 dat de aanstelling van Sterckx een belemmering zou vormen voor de opvolging van Mgr. de Méan door Mgr. Verheyleweghen.

Begin juni 1827 bij het overlijden van kannunik Delvaux (die Sterckx normaal had moeten opvolgen), stelde Van Gobbelschroy tijdens een persoonlijk onderhoud Sterckx gerust en liet alleen uitschijnen dat Sterckx in Den Haag zou ontboden worden voor besprekingen.

De gezondheidstoestand van Mgr. de Méan werd intussen slechter en gelet op het lange uitblijven van het akkoord van Willem I, besliste de Mgr de Mean

op 21 juni 1827 om eigenhandig Sterckx tot vicaris-generaal te benoemen. Reeds de dag nadien vroeg minister Van Gobbelschroy aan Mgr. de Méan deze aanstelling als ongeldig te beschouwen. Tegelijkertijd kreeg de gouverneur van Antwerpen vanuit Den Haag opdracht in ieder geval de eedaflegging te weigeren die Sterckx moest afleggen. Het zou nog duren tot 6 september 1830 vooraleer koning Willem I de aanstelling van Sterckx zou bekrachtigen. Dat gebeurde dan nog kaderend in pogingen om de Belgische geestelijken de kant van Den Haag te doen kiezen.

Ondertussen zou Sterckx de functies van deken van Antwerpen en vicaris-generaal combineren. Het werd voor Sterckx een bijzonder zware opdracht die hij later zelf omschreef als één van "werkelijke slavernij". 's Ochtends was Sterckx meestal in Antwerpen voor zijn pastorale en dekanale functies, 's middags was Sterckx meestal in Mechelen voor het behandelen van de dossiers van de aartsbisschop en 's avonds laat was de vermoeide Sterckx terug in Antwerpen. Mgr. de Méan had de hulp van Sterckx steeds meer en meer nodig. Zijn ziekte dwong hem ertoe meer dossiers en beslissingen aan Sterckx toe te vertrouwen.

Het vertrouwen van Mgr. de Méan in Sterckx groeide en blijkens meerdere documenten was het vanaf eind 1827 in feite Sterckx die het aartsbisdom bestuurde. Sterckx had evenwel een bijzondere waardering voor Mgr. de Méan, wiens visie hij als het ware vertolkte. Nagenoeg alle bisschoppelijke brieven uiteindelijk door Sterckx opgemaakt en vaak beperkte Mgr. de Méan zich tot het verbeteren van stijlfouten.

Zoals aangehaald was de oprichting van het Filosofisch College in Leuven één van de belangrijkste konfliktpunten voor de katholieken welk dan ook aan de basis van de Belgische revolutie van 1830 ligt. Sterckx was één van de hoofdpersonages in de katholieke reactie tegen deze beslissing van Willem I.

De rol van Sterckx was zeer belangrijk en stoelde niet alleen op de vertrouwensrelatie tussen hem en aartsbisschop prins de Méan, maar ook op eigen standpunten. Deze waren in Den Haag goed gekend.

Daar waar koning Willem I zich bij Mgr. Forgeur beklaagde over het weigeren van afgestudeerden van zijn Filosofisch College aan de seminaries, was het Sterckx die door Mgr. de Méan naar Den Haag werd gezonden om de besprekingen inzake het statuut van het Filosofisch College te voeren.

Dat Den Haag Sterckx niet graag zag komen was duidelijk. Voor hen was Sterckx nog steeds de deken van Antwerpen en niet de vicaris-generaal die Mgr. de Méan had benoemd. Bovendien werd Sterckx nog steeds beschouwd als behorende tot het slechte kamp. In die meer dan ongunstige omstandigheden trok Sterckx in december 1827 naar Den Haag. Sterckx had zich zeer goed voorbereid. Hij zou zich aandienen als deken van Antwerpen en niet als vicaris-generaal en bovendien wou hij eerst met minister Van Gobbelschroy de zaak bespreken in de hoop deze te kunnen overtuigen.

Sterckx had in Den Haag dus eerst met de minister een onderhoud. Hij stelde dat aangezien Zijne Majesteit niet het katholieke geloof beleed, hij het ook niet kon begrijpen. Tenslotte stelde Van Gobbelschroy een compromis voor, namelijk dat de koning de professoren zou benoemen die de bisschoppen voorstelden.

Na het onderhoud met Van Gobbelschroy zou Sterckx door de koning ontvangen worden. Deze liet Sterckx in een koude kamer zo lang wachten dat deze zelfs insliep! Uiteindelijk werd Sterckx binnengelaten, maar zoals te verwachten verliep de ontvangst in een bijzonder gespannen sfeer.

De koning gaf opvallend krachtig zijn visie op de algemene situatie van het katholicisme en betoogde dat de paus hem bijtrad. Inzake de benoeming

van de professoren merkte de koning op dat hij goede professoren benoemd had. Toen Sterckx op zijn beurt het standpunten van Mechelen wou verduidelijken, o.a. inzake de aanstelling van professoren, kreeg hij daar nauwelijks de kans toe. De koning onderbrak hem voortdurend en uiteindelijk werd het onderhoud afgebroken zonder dat enig resultaat werd bereikt.

Aangaande dit onderhoud nam Sterckx contact op met diverse politieke personaliteiten zoals de Gerlache. Vele katholieke politici vonden het standpunt van Sterckx te hard. In ieder geval bleef het verzet tegen het Filosofisch College duren, groeide in ~~de~~ Rome de onrust en werd Mgr. François Capaccini als pauselijk gezant naar België gezonden.

Dat de regering alles in het werk zou stellen om Mgr. Capaccini te overtuigen, was in Mechelen genoegzaam bekend. Aartsbisschop de Méan vaardigde advocaat Van der Horst af die een brief van Sterckx meekreeg waaruit de inspanningen van de aartsbisschop om tot een akkoord te komen met de koning, moesten blijken. Maar in Keulen weigerde Mgr. Capaccini Van der Horst te ontvangen omdat deze volgens hem een intrigant was.

Op 10 oktober 1828 bereikte Capaccini Brussel waar hij zich installeerde en niet in Mechelen zoals aldaar was verwacht. Na een onderhoud met de koning werd ook Sterckx bij Capaccini ontboden. Deze stelde dat hij een goed akkoord nastreefde, maar in zijn verslag stelde Sterckx dat hij zeer verontrust was door bepaalde uitspraken van Mgr. Capaccini.

De volgende maanden werden diplomatiek bijzonder druk. De verstandhouding tussen Sterckx en Capaccini verbeterde naargelang beide mannen mekaar beter leerden kennen. In die mate zelfs dat Capaccini, die ook moest instaan voor kandidaturen voor het ambt van bisschop, Sterckx voorstelde zich kandidaat te stellen voor Brugge en Gent. Deze weigerde echter.

Eind januari 1829 werd de kwestie der bisschoppen afgehandeld en hun benoemingen geregeld. Van Bommel, Van de Velde en Delplancq werden respectievelijk voor Luik, Gent en Doornik aangesteld. Ze werden door Mgr. Ondenard gewijd.

Enkel de zaak van het Filosofisch College was nog hangende. Het uitblijven van een oplossing bleek hier in het nadeel van de koning uit te draaien. Omdat hierdoor de seminaries gesloten bleven, schreef Sterckx op 22 februari 1829 ~~aan~~ Van der Horst dat dit feit een verdubbeling van de inspanningen voor vrijheid van onderwijs noodzakelijk maakte. Dit standpunt van Sterckx werd door de meeste afgevaardigden van de Staten-Generaal bijgetreden.

In België kwam het verzet tegen het Hollands bewind meer en meer op gang. Na besprekingen in januari 1828 waaraan ook Sterckx deelnam, was een unie tussen liberalen en katholieken bezegeld, wat ondermeer gezamenlijke actie in de Staten-Generaal impliceerde. Maar in de Staten-Generaal hadden de Belgen de minderheid zodat de afgevaardigden er geen voldoening kregen.

De totstandkoming van de unie, waaraan Sterckx meewerkte, was mogelijk door het vernieuwde katholieke politieke denken. Het was vooral de Franse priester Hugues Robert-Felicté de la Mennais, die zijn naam zelfs democratiseerde tot Lammennais, die heel sterk het katholieke politieke denken in België beïnvloedde.

De pers die tot de vorming van de unie had bijgedragen, nam nu het voortouw om een algemene petitie te organiseren waar ook de clerus zich bij aansloot. De koning was tegelijk verbolgen over de gang van zaken en zo verwonderd over het succes dat hij enkele tegemoetkomingen deed, wellicht in de hoop alles te kalmeren.

In het besluit van 20 juni 1829 stonden echter bepalingen welke bij de katholieke overheid slecht onthaald werden. Daar waar enerzijds was

voorzien dat het Filosofisch College fakultatief werd, voorzagen andere bepalingen dat de toegang tot de seminaries in feite enkel verkregen werd na het volgen van het College.

In Mechelen was de verbijstering enorm en ook de nuntius Mgr. Capaccinii voelde zich gedupeerd. In Luik reageerde Mgr. Van Bommel verbolgen. Na diens aanstelling tot bisschop in Luik leek het erop dat Mgr. Van Bommel de zijde van de koning gekozen had. Nu hekelde hij echter hevig de regering en stelde zelfs Mgr. Capaccini verantwoordelijk voor de mis-
kleum. Sterckx riep op tot kalmte en overleg.

De volgende maanden werden andermaal diplomatiek zeer druk. Capaccini, Van Bommel en Sterckx werden de kern waarrond vele samenkomsten doorgingen o.a. met Van Crombrughe, Van Gils en andere prominente geestelijken. Na druk onderhandelen aanvaardde Mgr. Capaccini een tekst opgesteld door Sterckx en Van Bommel. Die werd aan de koning voorgelegd en reeds op 27 september 1829 verscheen het besluit waardoor de opening van de seminaries opnieuw mogelijk werd.

Maar de toegevingen op diverse vlakken (heropening der seminaries voor de katholieken, opheffen der maatregelen inzake persvrijheid voor de liberalen) konden de publieke opinie niet kalmeren. De verzetsbeweging tegen het Hollands bewind nam uitbreiding.

Waar het verzet in 1825 duidelijk een initiatief was van de bisschoppen, namen vanaf 1828 de liberalen na het bezegelen van de liberaal-katholieke unie in feite de leiding van de algemene oppositiebeweging. De katholieken werden als het ware meegezogen. Daar waar de hogere clerus eerder afzijdig bleef, zou de lagere clerus eerder meewerken.

De traditionele ingesteldheid van het episcopaat t.o.v. de gezagsdragers was nog steeds gesteund op legitieme steun aan de koning. Ondanks alle protest tegen bepaalde beslissingen, had de kerkelijke overheid deze legimiteit steeds nauwgezet opgevolgd. In die mate zelfs dat inzake de algemene petitie van 1829, die toch vooral dank zij de algemene medewerking van de geestelijkheid een enorm succes kenden, de bisschoppen getuigden van hun "legitieme trouw" door Den Haag in te lichten.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de Belgische bisschoppen een afwachtende houding aannamen bij het opgang komen van de Belgische revolutie in augustus 1830. Bovendien was het ook duidelijk dat Den Haag poogde de unie tussen liberalen en katholieken te verbreken door aan de bisschoppen diverse toegevingen te doen. Uit briefwisseling tussen Mgr. Capaccini en Sterckx blijkt dat beiden ervan overtuigd waren dat zulks in ieder geval de bedoeling van Willem I was.

Bovendien waren de Belgische bisschoppen (vredelievende mannen zoals Mgr. de Méan ooit schreef) eerder verwonderd over de revolutionaire élan die de oppositiebeweging kreeg door de augustus-opstootjes van Brussel. Alhoewel de hogere clerus duidelijk afzijdig bleef en dat vele gewone priesters dit voorbeeld volgden, zijn er toch voorbeelden van pastoors die de opstandelingen zegenden en zelfs lieten bidden in hun kerk voor het behalen van de zege.

De houding van Sterckx sluit aan bij deze van het episcopaat. Dat hij eerder afzijdig bleef kan afgeleid uit briefwisseling van begin september 1830 tussen Sterckx en advocaat Van der Horst. Sterckx voerde bovendien op dat ogenblik besprekingen in Den Haag inzake o.a. de aanstelling van vicarissen-generaal door de bisschoppen (waaronder zijn eigen benoeming).

De voorzichtige houding van de hogere clerus blijkt ook uit de aanpak van Mgr. de Méan. De eerste dagen van oktober was de Prins van Oranje samen met Mgr. Capaccini in Antwerpen. Mgr. de Méan werd uitgenodigd om de prins te komen begroeten zodat de katholieke bevolking getuige kon zijn van de

loyauteit van de kerk. Mgr. de Méan wou gelet op zijn ziekte een afgevaardigde zenden. Daarop wou de prins hem in zijn bisschoppelijke paleis komen bezoeken, maar de snelle ontwikkeling van de gebeurtenissen verhinderde dit bezoek.

Zodra op 4 oktober 1830 het Voorlopig Bewind werd gevormd, gingen ook de bisschoppen achter de revolutie staan. Zij bleven echter voorzichtig. Midden oktober kreeg de aartsbisschop van het Voorlopig Bewind het verzoek om het gebed voor de koning te wijzigen met de formule "Domine Salvum fac populum". De aartsbisschop was eerder verveeld met deze vraag en na overleg met Sterckx werd er voorzichtig afwijzend geantwoord. Maar tegelijkertijd gaf de kerk te kennen met de nieuwe gezagsdragers te willen handelen.

In Rome bleek men evenwel niet gelukkig met deze toenadering. Zulks blijkt uit brieven tussen Sterckx en Capaccini. Deze verbleef in Londen en werd door Sterckx op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen. Van Capaccini kreeg Sterckx trouwens te horen dat het beter was dat geestelijken zich niet met politiek moeiden.

Dat had gevolgen voor Sterckx. Het Voorlopig Bewind had de studie van een grondwetsontwerp aangekondigd en de vorming van een Nationaal Congres. Binnen de clerus was er duidelijk geen overeenstemming over het zich al dan niet kandidaat stellen hiervoor. Sterckx weigerde zoals Mgr. Capaccini aangeraden had, te zetelen. Dit tot tevredenheid van Mgr. de Méan en tot spijt van Mgr. Van Bommel en Mgr. Van de Velde. Beide vonden dat Sterckx de aangewezen man was om te zetelen.

Uiteindelijk werd het Nationaal Congres samengesteld uit 200 rechtstreeks verkozen afgevaardigden waarvan er 18 geestelijken. Het opstellen van een constitutie waarin ook vrijheden zouden gedefinieerd, leek het Belgische episcopaat belangrijk. Sterckx kreeg de opdracht de ontwikkelingen van nabij te volgen. Hij nam deze taak zeer ter harte, niet alleen omwille van de hem door Mgr. de Méan gegeven opdracht, maar ook uit persoonlijke belangstelling.

Sterckx bleef uitstekend op de hoogte via kannunik Boucqueau de Villeraie, verkozene van Mechelen. Vooral inzake de discussie over de vrijheden die in de grondwet dienden opgenomen en inzonderheid m.b.t. de verhoudingen tussen Kerk en Staat, zou Sterckx samen met andere prominente geestelijken enorm veel werk achter de schermen leveren. Alleen al de inbreng van Sterckx in de nieuwe grondwet, vergt een studie op zich. De houding die Sterckx later inzake o.a. de pauselijke encycliek Mirari Vos aannam, kan in grote mate verklaard worden door zijn persoonlijke inbreng bij het tot stand komen van de nieuwe grondwet.

Inmiddels was Sterckx in de loop van november 1831 van Antwerpen naar Mechelen kunnen verhuizen wat de samenwerking met de aartsbisschop nog verbeterde en de taak van Sterckx ietwat lichter maakte. Maar niet voor lang echter, want na een plotse koortsaanval op 14 januari 1831 overleed aartsbisschop prins de Méan reeds de dag nadien.

Sterckx was bijzonder aangegrepen door het overlijden van de door hem zeer gewaardeerde prinsbisschop. Op 16 januari 1831 zou Sterckx een nieuwe zware opdracht krijgen. Samen met de tachtigjarige Mgr. Forgeur werd Sterckx aangesteld tot vicaris-capitularis. Hij kreeg niet de kans te bekomen van zijn drie jaar durende dubbele opdracht. Dat Rome wist dat Sterckx in feite reeds drie jaar het aartsbisdom bestuurde, kan afgeleid worden uit een schrijven van Mgr. Capaccini aan Sterckx stellende dat hij het toch reeds gewoon was alleen het bisdom te besturen.

Toch richtte Sterckx zich op 29 januari 1831 tot Mgr. Capaccini met het verzoek in Rome tussenbeide te komen opdat zo snel mogelijk een nieuwe aartsbisschop zou aangesteld worden. Verder poogde Sterckx de

internuntius ervan te overtuigen in Rome te pleiten voor de erkenning van de Belgische grondwet.

In Rome bekeek men de Belgische situatie met argwaan. Reeds het ontstaan van een unie tussen liberalen en katholieken had men eerder afkeurend bekeken. In Rome beschouwde men de Belgische revolutie als één van de vele liberale omwentelingen die zich voordeden en een bedreiging vormden voor de traditionele orde zoals door het Congres van Wenen in het leven geroepen. De paus stond trouwens zelf aan het hoofd van staten waar het ook broeide. Hij kon er wel rekenen op Metternich die het verbrokkelde Italië als een "louter aardrijkskundige uitdrukking" beschouwde en het zo wilde houden.

De onduidelijkheid over de internationale positie van België en bovendien de onduidelijkheid over het al dan niet toepassen van de regels van het concordaat van 1801 of van 1827, maakte het bijzonder moeilijk een beslissing te nemen inzake de keuze van een nieuwe bisschop.

Na de aanstelling van paus Gregorius XVI op 1 februari 1831 komt in Rome de benoeming van de aartsbisschop van Mechelen aan de orde. Het is de nuntius Mgr. Capaccini die de opdracht krijgt de zaak te onderzoeken en Rome te adviseren.

De onduidelijkheid blijft bestaan. Ondanks de afscheiding van Holland blijft Rome ervan overtuigd dat de regels van het concordaat nog gelden en de koning van de Nederlanden, Willem I, een bisschop moet aanduiden.

De opdracht van Mgr. Capaccini omvatte ook het samenstellen van een lijst met kandidaten. In dat kader werd het Belgische episcopaat gevraagd zijn kandidaturen voor te stellen. Door Sterckx werden Mgr. Barrett (vicaris-generaal van Luik) en Mgr. Van de Velde (bisschop van Gent) voorgesteld. Maar de bisschoppen zelf stelden allen Sterckx voor. In feite lag zulks in de verwachtingen. Niet alleen behoorden meerdere bisschoppen (o.a. Mgr. Van Bommel) tot de kern van de clerus die de maatregelen van Willem I hadden bestreden, waar ook Sterckx bij behoorde, maar verder had Sterckx als vertrouwenspersoon van aartsbisschop de Méan met nagenoeg alle prominente geestelijken samengewerkt wat algemeen in oprechte waardering voor Sterckx resulteerde. Bovendien had Mgr. Capaccini Sterckx reeds op de kandidatenlijst opgenomen voor Brugge. Verder was Sterckx in 1827 voorgesteld om coadjutor van prins de Méan te worden.

Er waren uiteraard nog andere kandidaturen, o.a. van Mgr. d'Argenteau en zelfs van Mgr. de Pradt. Vooral Mgr. Mercy d'Argenteau, oud-cavalerie officier, belgisch prelaat en nuntius in Munchen was een belangrijke kandidaat. Hij kreeg bovendien de steun van Willem I.

Opmerkelijk is hier de houding van Mgr. Capaccini. In zijn officieel rapport aan Rome stelde hij dat Mgr. d'Argenteau in rechte de aan te duiden kandidaat was. Maar Mgr. Capaccini die Sterckx door en door kende, had de Heilige Stoel ook gewezen op de verdiensten van Sterckx die in feite de kandidaat van zijn hart was. Aan Mgr. Polidori in Rome had Mgr. Capaccini op 2 februari 1831 zelfs te kennen gegeven dat Sterckx de beste geestelijke van België was.

Sommigen stelden echter onomwonden dat Sterckx maar een gewone priester was, een boerenzoon en dat zijn aanstelling een "salto grandissimo" was. De aloude traidties van het Ancien Regime, de regels van het concordaat geboden de voorkeur te geven aan een kandidaat van hogere "afkomst".

Uiteindelijk zou dit element door de Heilige Stoel niet weerhouden worden. Reeds op 11 april 1831 besliste paus Gregorius XVI dat Sterckx ~~dat~~ ^{de} aange-
wezen kandidaat was. Maar zoals reeds opgemerkt, zorgde de politieke instabiliteit, de internationale onzekerheid omtrent België ervoor dat Rome besliste nog te wachten met het bekendmaken van de genomen keuze.

Dit uitblijven werd vooral door de orangisten aangegrepen om de invloed van Willem I te onderlijnen en de machteloosheid van het Belgische episcopaat aan te tonen. Zij zorgden er zelfs voor dat abt Helsen uit Mechelen een klacht neerlegde waarin Sterckx ervan beschuldigd werd een liberaal te zijn. Na onderzoek werd deze klacht ongegrond bevonden.

Ondertussen had Mgr. Capaccini de opdracht gekregen Sterckx voor te bereiden. Op 27 mei 1831 werd Sterckx door Mgr. Capaccini ingelicht over de plannen van het Vatikaan, die omwille van de onduidelijke internationale positie van België nog geheim dienden gehouden. In eerste instantie wou Sterckx (andermaal!) weigeren. Hij stelde dat Mechelen dringend een bisschop nodig had en dat hij dat niet wilde zijn. Zijn vrienden hielden hem tegen zulks naar de paus te schrijven en overtuigden hem dat het zijn plicht was het ambt te aanvaarden.

In opdracht van Mgr. Capaccini diende Sterckx de Belgische regering te polsen. Op 6 juni 1831 voerde Sterckx deze opdracht uit en in een onderhoud met regent Surllet de Chockier vroeg Sterckx naar de houding van de overheid i.v.m. de aanstelling van een nieuwe bisschop. Deze stelde duidelijk dat de staat daarin niets te zeggen had gelet op artikel 16 van de grondwet en dat de benoeming de kerkelijke overheid toekwam, maar dat een snelle beslissing toch aangewezen leek. Sterckx bracht deze boodschap over aan Mgr. Capaccini die op zijn beurt Rome informeerde.

Terwijl Rome bleef wachten met de aankondiging, werd Leopold van Saksen-Coburg door het Nationaal Congres als koning verkozen. Vooral door toedoen van Frankrijk en Engeland was deze als kandidaat weerhouden. De nieuwe koning kwam via Calais het land binnen. Bij de organisatie van de feestelijkheden ontdekte de regering een probleem. Kon er een Te Deum gehouden worden voor een protestantse prins en kon de regering zulks wel vragen gelet op de scheiding van Kerk en Staat. Het probleem werd voorgelegd aan Sterckx, die na overleg met de bisschoppen op 18 juli 1831 aan de deken van St.-Goedele decreeteerde een Te Deum te houden. Het zou Mgr. Delplancq, bisschop van Doornik, zijn die het Te Deum op 22 juli 1831 zou leiden.

Sterckx en Leopold I zouden mekaar meermaals ontmoeten en van meet af was de verstandhouding tussen beide bijzonder goed. Op 30 juli 1831 zou Sterckx de koning voor het eerst officieel ontmoeten toen deze Mechelen bezocht. Toen Sterckx op 24 februari 1832 uiteindelijk als bisschop werd aangesteld, was Leopold I één van de eersten die het nieuws van Sterckx zelf te horen kreeg. Sterckx werd dadelijk door Leopold I ontvangen die stelde dat deze benoeming hem zeer welkom was.

Op 8 april 1832 werd Sterckx in de St.-Romboutskathedraal tot bisschop gewijd door de bisschoppen Delplancq, Van Bommel en Van de Velde. De dag nadien werd Sterckx in Mechelen ingehaald. In stoet ging het van de kerk van O.L.V. van Hanswijk naar het centrum van de stad waar Mgr. Forgeur als oudste lid van het kapittel, Sterckx verwelkomde en vervolgens installeerde als bisschop van Mechelen. Het onthaal door de Mechelse bevolking, duidelijk bewerkt door de orangisten, was bijzonder flauw.

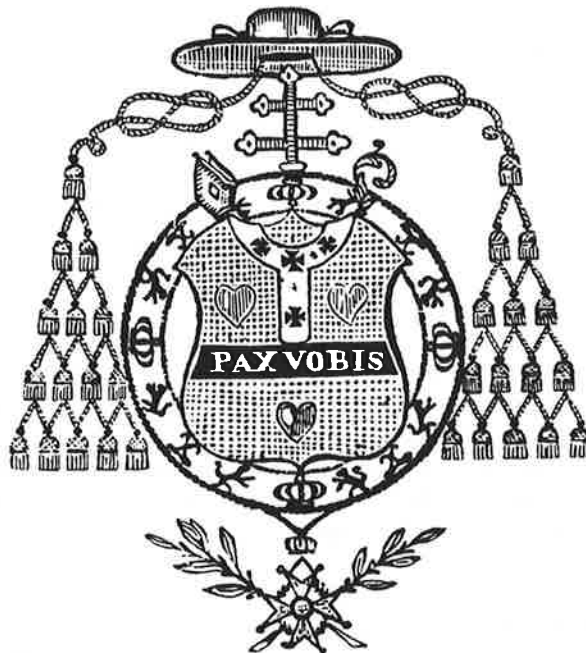
Op 10 april 1832 werd Sterckx als aartsbisschop geïntoniseerd. Hij koos als leuze "Pax Vobis" en nam de titel van "Primas Belgii", wat merkwaardig genoeg in de Vlaamse vertaling tot in 1839 "primaet der Nederlanden" bleef

Sterckx werd de 13de bisschop van Mechelen en na iets meer dan 115 jaar zou opnieuw iemand van Meise (in de betekenis van de huidige gemeente) het ambt van aartsbisschop waarnemen. Op 3 maart 1714 was Thomas-Philippus de Hennin-Liétard d'Alsace door keizer Karel VI aangesteld tot aartsbisschop van Mechelen, wat door het Consistorie van 16 december 1715 werd bekrachtigd.

Kardinaal Thomas-Philippe d'Alsace werd in november 1679 geboren als

tweede zoon van Philippe-Louis d'Alsace, prins van Chimay en van Anne-Louise Verreycken, o.a. barones van Imde. Op het kasteel van Imde, waar zijn ouders woonden, werd eind augustus 1680 de doopplechtigheid voltrokken van Thomas-Philippe door pastoor Coppens van Meuzegem en Imde. Thomas-Philippe was nog in Imde toen zijn moeder in 1695 de eerste steenlegging van de boskapel van Imde deed. Daarna verliet hij Imde om eerst in Keulen en vervolgens in Rome te gaan studeren waar hij in 1702 priester werd gewijd.

Engelbertus Sterckx werd op 13 september 1838 door Gregorius XVI tot kardinaal verheven. Reeds in 1834 had Leopold I in een onderhoud met minister d'Angleterre laten uitschijnen dat het prestige van het land zou gediend zijn moest Sterckx kardinaal worden. De koning wou "accomplir un grand acte politique pour la consolidation de notre nationalité".

ENGELBERTUS CARDINALIS STERCKX

1832-1867

Pax vobis

In 1837 contacteerde Mgr. Capaccini op bevel van Rome Sterckx dienaangaande, maar deze stelde dat hij dergelijke promotie niet wou. Het Vatikaan benoemde Sterckx evenwel toch tot kardinaal. Op 28 juni 1838 deelde Mgr. Lambruschini zulks vanuit het Vatikaan mee aan Mgr. Fornari, de internuntius in Brussel. Omdat er financiële problemen waren zorgde koning Leopold I ervoor dat de regering een financiële regeling trof op basis van een besluit nog daterend van de Ventöse jaar XI.

Paus Gregorius XVI ontving Sterckx persoonlijk toen deze in Rome aankwam en sprak zijn waardering uit voor de enorme inzet van Sterckx voor het katholiek geloof. Bij zijn aanstelling tot kardinaal-priester van de

Heilige Roomse Kerk op 13 september 1838, kreeg Sterckx als titelkerk de San Bartolomeo all'Isola te Rome. De gelovigen van de kerk waren bijzonder opgezet met de statige kardinaal uit het verre België.

Na zijn aanstelling keerde Kardinaal Sterckx terug naar België waar hij dadelijk zijn moeder in Oppem opzocht, alwaar hij een vijftal dagen verbleef. Vanuit Rome had Kardinaal Sterckx na zijn aanstelling reeds aan zijn moeder geschreven dat "het is aen U, alderliefste Moeder, en aen Onzen Beminden Vader, van zaliger gedagtenis, dat dit moet toegeschreven worden, vermits de goede opvoeding, welke Gy my hebt bezorgt, daarvan de oorsprong is geweest". Na in Oppem te hebben uitgerust werd Kardinaal Sterckx op 23 oktober 1838 te Mechelen, ditmaal op uitbundige wijze, ingehaald.

Het episcopaat van de eerste aartsbisschop van België duurde van 1832 tot 1867. In die lange periode heeft Kardinaal Sterckx een bijzonder belangrijke rol vervuld in het pas onafhankelijk geworden België. De veelzijdige activiteiten van Sterckx situeerden zich zowel op kerkelijk als staatkundig vlak.

Eén van de hoofdbekommernissen van Kardinaal Sterckx betrof de verhoudingen tussen kerk en staat. Zeer algemeen kan gesteld worden dat in deze materie de activiteiten van Kardinaal Sterckx drie belangrijke punten betrof : vooreerst de grondwet, vervolgens de problematiek van het openbaar onderwijs en tenslotte de (liberale) drang tot secularisering van aardse materies van de religie.

Reeds meermaals werd in deze bijdrage op de belangrijke rol van Kardinaal Sterckx bij het tot stand komen van de Belgische constitutie gewezen. De persoonlijke inbreng van Kardinaal Sterckx is ontegensprekelijk zeer verregaand geweest o.a. inzake de vrijheden. Nauw betrokken bij het opstellen van de grondwet, zou Kardinaal Sterckx ze dan ook door en door blijven verdedigen gedurende zijn hele leven.

Een eerste maal gebeurde zulks toen de pauselijke encyclieken Mirari Vos en Singulari Nos, de moderne vrijheden zoals ze ook in de Belgische grondwet waren opgenomen, aanvielen. Opvallend was dat Kardinaal Sterckx in 1832 de pauselijke brief inzake Mirari Vos in zijn bisdom niet liet voorlezen. Kardinaal Sterckx besliste daartoe om de gemoederen niet op te hitsen, maar zijn beslissing zou heel wat kritiek tegen hem veroorzaken.

Later in 1846 toen de liberalen meer de weg van het anticlericalisme opgingen, bleef Kardinaal Sterckx de grondwet verdedigen. In 1864 zou hij in zijn werk "La Constitution belge et l'encyclique de Grégoire XVI" zijn standpunten andermaal toelichten en verdedigen.

Volgens Kardinaal Sterckx vormden de moderne vrijheden zoals in de grondwet opgenomen, geen gevaar voor de kerk, wel integendeel. Het zou pas Paus Leo XIII zijn die de visie van Sterckx bijtrad. In eigen land kon Kardinaal Sterckx wel rekenen op de sympathie van koning Leopold I. Deze waardeerde zowel de gematigde opstelling van Kardinaal Sterckx inzake de moderne vrijheden als zijn visie op de verhoudingen tussen kerk en staat.

De discussie inzake de Belgische grondwet zou in katholieke middens evenwel gedurende tientallen jaren voor tweedracht zorgen tussen de "constitutionelen" en de "anti-constitutionelen". Kardinaal Sterckx bleef altijd achter het standpunt staan dat iedere geestelijke probleemloos de eedaflegging van trouw aan de grondwet kon doen.

Inzake de verhoudingen tussen kerk en staat stelde Kardinaal Sterckx dat een absolute scheiding tussen kerk en staat in een land als België niet kon. Volgens hem moest er tussen beide, onafhankelijke machten, een permanente dialoog en wil tot overleg en samenwerking bestaan.

Bij het opgang komen van de Belgische revolutie kon men verschillende tendensen onderscheiden in het politieke denken, welke ook de eerste jaren van de onafhankelijkheid bleven bestaan.

Er waren de overtuigde katholieken (met o.a. de Gerlache) die voor de kerk een zo groot mogelijke onafhankelijkheid nastreefden, maar met instandhouding van de oude privileges. Daarnaast waren er de twee liberale strekkingen. Enerzijds de doctrinairers (met o.a. Nothomb) die een absolute scheiding tussen kerk en staat wilden en anderzijds de radicalen (met o.a. Defacqz) die de kerk onder het gezag van de staat wensten te plaatsen. Tenslotte waren er de unionisten, een strekking bestaande uit zowel katholieken als liberalen, gevormd in de strijd tegen Willem I.

Het Belgische episcopaat met Kardinaal Sterckx aan het hoofd, steunde deze strekking. Wel moet hier opgemerkt dat Sterckx ook aan de grondslag lag van de zuiver katholieke groepering "Olea Sacra" in 1829 opgericht ter verdediging en bescherming van de belangen van het katholiek geloof.

Al de bestaande strekkingen waren niet gekanaliseerd via politieke partijen. In de eerste jaren van de onafhankelijkheid zou het unionisme het politieke denken en handelen domineren. In die mate zelfs dat de clerus onbevreesd in de bres sprong voor de democratische vrijheden.

Vooraf Sterckx was hier één van de stuwende krachten. Meer nog, het is vooral dank zij de goede verstandhouding tussen Sterckx en Mgr. Capaccini dat het Vaticaan de Belgische grondwet niet formeel verwierp. Dat was opvallend omdat de paus immers ook een wereldlijke leider was en zijn staatsproblemen ervoor zorgden dat hij de visie van Metternich volgde die de liberale en nationale bewegingen hevig bestreed.

In 1846 kwam er echter een ommekeer in het politieke denken in België. Dan zou het Congres van Brussel de liberale strekkingen bundelen in één liberale beweging. Zulks zou het feitelijke einde van het unionisme veroorzaken en ervoor zorgen dat de liberalen als eersten een politieke partij vormden.

De liberale aktie werd veroorzaakt door enkele konflikten tussen liberalen en katholieken o.a. de onderwijks kwestie, maar ook de bisschoppelijke omzendbrief van 1837 tegen de vrijmetselarij. De bestaande gemengde liberaal-katholieke strekkingen vielen uit mekaar. Vanaf dan werd de drang naar deconfessionalisering steeds belangrijker.

Zoals reeds opgemerkt betrof één van de belangrijkste geschilpunten het onderwijs. Hier wilden de liberalen een secularisering welke door de wet van 1850 werd mogelijk gemaakt. Maar het belangrijkste conflict tussen liberalen en katholieken betrof het statuut van de kerkhoven, de kloosters en de stichtingen van weldadigheid.

De drang naar deconfessionalisering, steunende op de scheiding tussen kerk en staat, stuitte op hevig verzet bij Kardinaal Sterckx en de andere bisschoppen. Het belgische episcopaat had onder leiding van Sterckx het unionisme beleden juist om deconfessionalisering te voorkomen.

Het conflict rond het "wereldlijke" van de religie beroerde Kardinaal Sterckx hevig. Daar waar Mgr. Van Bommel steeds een vechter was geweest, had Sterckx zich steeds beperkt tot vreedzaam, desnoods langdurig verzet. Ook nu poogde Kardinaal Sterckx via overleg de problemen op te lossen, wat niet bijzonder goed lukte.

Vanuit die problematiek en zijn eigen benaderingswijze sloot Kardinaal Sterckx zich aan bij de uit Duitsland overgewaarde idee om een katholiek congres te organiseren. Een bundeling van de katholieke krachten ter verdediging van de belangen van het katholiek geloof; een benadering waarachter Kardinaal Sterckx zich net zoals bij "Olea Sacra" kon opstellen.

Toch poogde hij om al te politieke problemen uit de congresagenda te houden.

Het eerste katholieke congres werd te Mechelen gehouden van 18 tot 23 augustus 1863 en was met zo'n 4.000 aanwezigen uit binnen- en buitenland een groot succes. Dit congres met de daaropvolgende congressen van 1864 en 1867 vormden meteen de basis voor de vorming van een katholieke partij. Uit het Congres werd de katholieke partij geboren. Het is niet duidelijk of Kardinaal Sterckx zich achter deze ontwikkeling schaarde.

Zoals reeds aangehaald, was Kardinaal Sterckx zeer begaan met het onderwijs. Hij had ervoor geijverd dat de vrijheid van onderwijs in de grondwet werd ingeschreven en hij zou ervoor zorgen dat de katholieke kerk zich met het onderwijs op alle niveau's bezig hield. Reeds in 1830 was voor Sterckx de vrijheid van onderwijs primordiaal. Daar waar aanvankelijk de rol van de staat inzake onderwijs als louter aanvullend werd beschouwd, was het Sterckx die ervan overtuigd was dat de overheid de plicht had initiatieven inzake onderwijs te nemen. Sterckx stelde wel dat de staat in geen geval gerechtigd was tussenbeide te komen in het godsdienst-onderwijs of de religieuze opleiding.

Het is dan ook wel enigzins verwonderlijk dat het konflikt tussen liberalen en katholieken inzonderheid tengevolge van de onderwijskwestie zou losbarsten. Wellicht was de voortdurende bedrijvigheid van de geestelijkheid en van Sterckx voor de liberalen onaanvaardbaar. Hoe men het ook bekijkt, Kardinaal Sterckx heeft inzake onderwijs enorm veel gerealiseerd.

De belangrijkste realisatie van Kardinaal Sterckx was ongetwijfeld de oprichting van de katholieke universiteit van Leuven. Reeds in februari 1832 hernam Sterckx de plannen die hem door Mgr. Van de Velde in 1830 waren voorgelegd. De oude universiteit van Leuven was reeds sinds 1797 gesloten en samen met de andere bisschoppen werkte Sterckx de plannen uit om de universiteit te heropenen. De plannen van de Belgische bisschoppen werden op voorstel van Mgr. Van Bommel via Mgr. Capaccini aan het Vaticaan voorgelegd alwaar ze werden goedgekeurd. In eigen land zocht en kreeg Sterckx steun van diverse prominente katholieke personaliteiten als de Mérode, de Sécus en de Theux.

Opvallend is dat het andermaal de "oude" kern van het katholieke verzet tegen Willem I was, welke samen de oprichting van een katholieke universiteit zou uitwerken. Naast Sterckx vinden we immers Mgr. Van Bommel, advocaat Van der Horst en abt de Ram terug.

Reeds op 4 november 1834 opende de universiteit haar deuren te Mechelen. Er waren slechts enkele faculteiten voorzien, o.a. wetenschappen, godsgelerdheid en wijsbegeerte. Zo'n tachtigtal leerlingen schreven in aan de nieuwe universiteit waarvan Pierre François Xavier de Ram de eerste rector werd op voorstel van Sterckx.

Reeds het jaar nadien zou de universiteit terugkeren naar haar oude woonplaats. Op 1 december 1835 werd te Leuven de nieuwe katholieke universiteit plechtig geopend. De inhuldiging gebeurde in aanwezigheid van Kardinaal Sterckx en de pauselijke nuntius Gizzi.

Teneinde de universiteit meer financiële middelen te verschaffen, wou Sterckx haar burgerlijke rechtspersoonlijkheid verschaffen. Daartoe werkte hij samen met o.a. Mgr. Van Bommel een wetsvoorstel uit dat hij liet indienen door Dubus en Brabant in 1841. Maar dit voorstel bleek op enorm verzet te stuiten bij de liberalen. Kardinaal Sterckx bleef echter bij zijn plannen en zulks dreigde uiteindelijk tot een regeringscrisis te leiden.

Leopold I zag zich verplicht tussenbeide te komen en vroeg Kardinaal Sterckx om ervoor te zorgen dat het voorstel ingetrokken werd. Maar na

overleg met zijn vrienden, weigerde Sterckx op het koninklijk verzoek in te gaan. Daarop nam Leopold I contact op met het Vatikaan. Na overleg met Metternich vroeg op zijn beurt kardinaal Lambruschini aan Sterckx het voorstel in te trekken, maar ook hier weigerde Sterckx. Uiteindelijk kwam de paus tussenbeide en kon Sterckx niet anders dan het voorstel Dubus-Brabant te laten intrekken.

Deze beschrijving aangaande de activiteiten van Kardinaal Sterckx inzake de verhoudingen tussen Kerk en Staat, zou kunnen de indruk wekken dat hier het belangrijkste aktieterrein van Kardinaal Sterckx lag. Zulks is evenwel niet het geval. Meer nog dan met wat vooraf ging, hield Sterckx zich bezig met de zuiver pastorale aspecten van zijn opdracht en hier mag gesteld dat Kardinaal Sterckx zich op diverse vlakken zeer verdienstelijk heeft gemaakt.

Dat godsdienstonderricht voor Sterckx belangrijk was, bleek reeds uit zijn inzet inzake onderwijs. Minstens even verdienstelijk was het feit dat Sterckx er eigenhandig voor zorgde dat een nieuwe versie van de Mechelse catechismus verscheen. In het bisdom werd nog steeds gebruik gemaakt van de catechismus van 1623 welke enkel in 1816 ietwat was aangepast. Voor volwassenen was er wel de aanvulling van 1788 opgemaakt door Mgr. Franckenberg. Kardinaal Sterckx vond het noodzakelijk eenzelfde onderricht te kunnen geven zowel aan de kinderen in het vooruitzicht van hun eerste kommunie, als aan de volwassenen. Daarenboven wou hij een onderricht in functie van een eigentijdse benadering. Vanaf 1838 werkte Kardinaal Sterckx aan de nieuwe catechismus. Hij herschreef deze volledig en in 1842 verscheen de eerste uitgave van de Mechelse catechismus van Sterckx die weldra ook in de andere bisdommen zou gebruikt worden.

Een ander aandachtspunt van Kardinaal Sterckx betrof de pastorale werking. In eerste instantie beval hij in 1845 dat alle pastorale brieven vanaf 1801 tot 1830 dienden herdrukt. Vervolgens zou hij ervoor zorgen dat zijn brieven hiernaar meermaals teruggrepen. Opvallend was dat Kardinaal Sterckx in zijn brieven zijn benadering van het geloof probeerde te benadrukken door als het ware drie thema's als een rode draad er doorheen te laten lopen. Vooreerst legde hij meermaals de nadruk op de absolute kennis van God, verder wees hij op het belang van het godsdienstonderricht en tenslotte op de boetvaardigheid van de ziel.

Veel aandacht schonk Kardinaal Sterckx ook aan de werking van zijn bisdom. Vrij snel na zijn aanstelling besteedde hij veel tijd aan de reorganisatie ervan. Hij zorgde ervoor dat het aantal pastorijen van 460 werd opgetrokken tot 614. Verder zou hij op 29 augustus 1837 een nieuwe indeling van de dekenijen realiseren. Al deze maatregelen moesten toelaten een betere pastorale werking te verwezenlijken.

Inzake het Groot Seminarie te Mechelen zou Kardinaal Sterckx reeds van na het overlijden van Mgr. de Méan de reorganisatie aanpakken. Het nieuwe statuut dat in 1845 van kracht werd, omvatte richtlijnen voor de professoren en schonk veel aandacht aan het gedrag van de seminaristen. Volgens Sterckx moest dit gestoeld zijn op gehoorzaamheid en studie. Verder voorzag Sterckx dat naast Mechelen er ook kleine seminaries kwamen in Hoogstraten (1837) en Basse-Wavre (1840).

Een andere verwezenlijking van Kardinaal Sterckx was de oprichting van het Belgische College in Rome op 30 december 1844. Dit college liet Sterckx oprichten teneinde de opleiding in de ecclesiatische wetenschappen te perfectioneren. Deze instelling was meteen de eerste in haar genre.

Daar waar Kardinaal Sterckx veel aandacht schonk aan het onderricht, zorgde hij er ook voor dat de kennis van de clerus zelf toenam. Daartoe organiseerde Kardinaal Sterckx vanaf 1836 kerkelijke conferenties en retraites die de kennis van de clerus moesten verbeteren. Tevens zou Kardinaal Sterckx ook de rol van de seculiere clerus en van de religieuze congregaties definieren.

Al deze verwezenlijkingen van Kardinaal Sterckx hebben een enorme invloed gehad op de verdere ontwikkeling en organisatie van de katholieke kerk in België. Bovendien zou de visie van Kardinaal Sterckx zowel inzake organisatie als inzake positionering t.o.v. de staat, van de Belgische kerk een modelkerk maken. In zijn werk "L'Eglise catholique de l'avènement de Pie VII à l'avènement de Pie IX" stelde de Franse historicus C. Pouthas van de Sorbonne zelfs dat de Belgische kerk van Sterckx een model werd voor de andere Europese kerken.

Deze bijdrage over Kardinaal Sterckx besluiten zonder enkele tussenkomsten van hem in onze gemeente te hebben aangehaald, zou onrecht aan deze zeer verdienstelijke dorpsgenoot aandoen. Enkele markante tussenkomsten ter illustratie.

Vooreerst inzake de reorganisatie van de dekenijen kunnen we aanhalen dat sinds 6 juni 1803 er 20 dekenijen bestonden waaronder deze van Puurs-Wolvertem. Kardinaal Sterckx bracht het aantal dekenijen op 24 waardoor Puurs-Wolvertem gesplitst werd. De nieuwe dekenij Wolvertem omvatte alle parochies van de huidige gemeente Meise evenals nog enkele aangrenzende parochies. Het is pas later dat de parochies van de huidige gemeente Meise verdeeld werden over de dekenijen Londerzeel en Wemmel.

Op 24 juni 1838 benoemde Kardinaal Sterckx Karel Franciscus Mangelschots tot pastoor van Wolvertem. De nieuwe kerk van St.-Kwintinus in Imde werd door Kardinaal Sterckx op 6 september 1840 ingewijd in bijzijn van de gouverneur van Brabant. Tevens onderhandelde Kardinaal Sterckx met de prins van Turn en Tassis inzake de Boskapel van Imde en zulks naar aanleiding van de verkoop van het domein van de prins. De kerk van Wolvertem werd in bezit gesteld van de kapel en zou zorgen voor de erediensten. In feite was zulks vroeger ook het geval, maar tussen 1819 en 1835 had de pastoor van Imde dit gedaan op vraag van de pastoor van Wolvertem. Kardinaal Sterckx nam het beschermheerschap over van de prins van Turn en Tassis. De overdracht en de praktische regelingen werden vastgelegd in een notariële akte van 11 mei 1858. In Meuzegem tenslotte zou Kardinaal Sterckx op 28 september 1863 de nieuwe kerk van O.L.V. Boodschap en St.-Niklaas inwijden.

Wat zijn eigen Oppem betreft verwijzen we naar de kapel die hij in 1851 samen met zijn twee ongehuwde zusters liet bouwen ter ere van O.L.V. van Loreto. Deze veldkapel zou Kardinaal Sterckx in zijn testament van 7 mei 1865 aan de kerkfabriek van Oppem overmaken.

Dit testament liet Kardinaal Sterckx opmaken omdat zoals hij zelf zegde, de dood hem ieder moment kon treffen. Kardinaal Sterckx was evenwel zeer robust en hij bleef gezond en wel doorwerken tot vlak voor zijn dood. In september 1867 verzorgde hij nog het derde katholieke congres te Mechelen. Begin oktober 1867 ontving hij de patriarch van Jeruzalem en op 26 november 1867 was hij aanwezig op een plechtigheid in St.-Goedele ter nagedachtenis van de in Mentana gesneuvelde pauselijke zouaven.

Het was tijdens deze plechtigheid dat Kardinaal Sterckx een verkoudheid opliep die hem fataal zou worden. Reeds in de nacht van 27 op 28 november verslechterde zijn toestand opvallend. Op 4 december 1867 omstreeks 7 u 's ochtends overleed Kardinaal Sterckx te Mechelen. Nadat meer dan 50.000 gelovigen zijn lichaam begroet hadden, werd Kardinaal Sterckx te Mechelen begraven op 18 december 1867 in de metropolitane kerk St.-Rombouts en bijgezet in de krypte voorbehouden aan de bisschoppen.

Vele prominente geestelijken, afgezanten van de paus en van de koning waren aanwezig op zijn begrafenis. Opvallend afwezig waren de ministers van de toenmalige regering en even opvallend was dat op het Mechelse stadhuis de vlag niet halfstok hing.

van De Coch uit Leenhout

Bibliografie :

- A. Simon. Le Cardinal Sterckx et son temps (1792-1867). Wetteren 1950.
- H. Douxchamps & J. Petré. Kwartierstaat Engelbertus Sterckx. Vlaamse Stam, 1990 blz 229 e.v.
- R. Boudens. Momentopnamen uit de geschiedenis van de katholieke kerk. Averbode 1992.
- V. Henry. Le Cardinal Sterckx. Bruxelles 1868.
- H. Corijn. Algemene en Nationale Geschiedenis. Luik 1953.

STUDIE
 VAN DEN
 NOTARIS
 KIPS
 TE
 GRIMBERGHEN.
 Provincie Brabant.

Kavelbrief

Voor zyne Eminentie den Hoogwaardigen heer Engelbertus Sterckx

Cardinael Aartsbischop van Mechelen, Prins van België, woonende te Mechelen

29 oktober 1850

Voor Desiderius Henricus Josephus Kips,
openbaeren Notaris ter residentie Grimberghen, omtrek
Brussel, ten hijswerender onder te noemene getuigen.

Compareerde

1° Zijne Eminentie den Hoogwèrdigen Heer
Eugelbertus Sterckx cardindebaerts bisschop
van Mechelen, primate van Belgien Land, Woonende
te Mechelen,

2° Jouffrouw Isabella Philippina Sterckx,
ongehouwd, zonder beroep Woonende te ophemonders kussegheem

3° Jouffrouw Schouilla Sterckx, bijgestaan en bennaghtige
van haeren eygenoot den heer Melodictus Sterckx, pagter
en grond eijgenaar Woonende te Halle,

4° Jouffrouw Elizabeth Joanna Sterckx,
ongehouwd en zonder beroep Woonende te ophem,

5° de twee eenigste en beide nuwjarige kinderen van
Wijlen hennie Euster Jouffrouw Gertrudis Joanna
Sterckx, gewonnen in egt houwelijk met wijlen d' heer
Antonius Maack en die zijn A den heer Hieronimus
Benedictus Bernardus Maack, pagter en eijgenaar

Woonende te Meijse & B Jouffrouw Isabella Cornelia
Maack, bijgestaan en bennaghtigt van haeren eygenoot d' heer
Yudoen Huygen, pagter en eijgenaar Woonende te Rulgers

Welle Comparanter, Verlangende te scheidt.

1ste Bladzijde D. H. Kips

KARDINAAL STERCKX IN DE ST. MICHIELSKATHEDRAAL TE BRUSSEL

Er bestaan zeker meerder afbeeldingen van Kardinaal Engelbertus Sterckx, de illustere zoon van het brabantse Oppem : portretten op doek geschilderd werden volgens de mogelijkheden van de tijd in gravures omgezet, gedrukt en verspreid.

Geen portret echter kan zo lichtend en helder zijn uitgevoerd als de beeltenis van Zijne Eminentie, dat voorkomt op een glasraam in de St.-Michielskathedraal te Brussel.

Bedoeld glasraam maakt deel uit van een reeks die de geschiedenis uitbeeldt van het wonder van het H. Sacrament. Zij versieren en verlichten de zijbeuken van de kerk. Twee bijzondere kunstenaars uit de 19e eeuw werkten samen om de belangrijke opdracht uit te voeren : Charles de Groux, die de ontwerpen tekende en glasschilder J.B. Capronnier, die ze uitvoerde.

Het gebrandschilderde raam dat onze bijzondere aandacht trekt, is het veertiende en laatste van de reeks die het wonder illustreert; het herdenkt de plechtigheid ter gelegenheid van de heroprichting van het broederschap van het H. Sacrament door Kardinaal Sterckx in 1861.

Het is een indrukwekkend en groots opgezet tafereel : in het midden van het glasraam staat onder een gekroond baldakijn het schrijn dat de drie mirakuleuze hosties bevat. Verschillende geestelijken staan ingetogen rond het altaar.

Het personage echter dat het meest imponeert is de figuur op het voorplan; we herkennen Kardinaal Sterckx in statiegewaad. De Groux en Capronnier geven hier een trouw beeld van de kardinaal : gestalte en gelaatsuitdrukking vinden we terug in andere portretten. Het felle rood van de capra werd gebruikt tegenover de goudgele en witte kledij van de celebrant, de deken van de kathedraal, het tweede voornaamste personage in het tableau.

Hier ook meen ik dat het om een portret gaat; de vele personages die voorgesteld worden hebben trouwens allen een eigen fysionomie. Plechtig, met gehandschoende hand, reikt de kardinaal de oorkonde van het broederschap aan de deken. Vermeldens waard is het feit dat dit broederschap rond 1629 opgericht werd onder het gezag en de hoede van aartshertogin Isabella die een bijzondere verering koesterde voor het H. Sacrament.

De glasramen werden uiteindelijk in 1870 voltooid en geplaatst ter gelegenheid van het vijfhonderdjarig jubileum; het wonderbaar feit van de schending van de hosties zou zich immers in het jaar 1370 voorgedaan hebben.

Deze kunstwerken waren telkens schenkingen van het koningshuis of van enkele voorname families, men herkent telkens de patroonheiligen van de schenkers, links en rechts van de voorstelling. In het glasraam met Kardinaal Sterckx werden die weggelaten, de talrijke personages lieten daartoe niet de nodige ruimte.

We weten echter (en dit staat trouwens onderaan het tableau vermeld) dat het een schenking betreft van burggraaf de Jonghe d'Ardoye en echtgenote, geboren Charlier de Buisseret, wier wapenschilden eveneens afgebeeld werden.

Engelbertus Sterckx droeg zijn eerste mis op in St.-Goedele op 19 februari 1815, hij stierf te Mechelen op 4 december 1867, 75 jaar oud, drie jaar voor de voltooiing van de gebrandschilderde kunstwerken van J.B. Capronnier.

Indien u het glasraam zou willen bewonderen, hoop ik dat u een klare en zonnige dag kiest zoals ik erzelf één trof. Het zonlicht scheen op het raam en het was alsof de kaarsen in de kandelaars brandden...

In Meise vinden we eveneens werken van de beroemde glazenier Capronnier.
We hopen daar later op terug te komen.

S. VAN HEMELDONCK

Bibliografie

Henri VELGE. La Collégiale des Saints Michel et Gudule. 1925.
A. SIMON. Le Cardinal Sterckx et son temps 1792-1867. 1950.

EEN KOSTBARE KELK GESCHONKEN AAN KARDINAAL STERCKX

Te Brugge, in het kader van de tentoonstelling "Lodewijk van Gruuthuse, mecenas en diplomaat 1427-1492" werden er behalve in het Gruuthusemuseum ook in de O.L. Vrouwekerk antieke stukken uit diezelfde periode gepresenteerd (voorbeelden van oude kerkelijke kunst).

Het aartsbisdom Mechelen leende voor deze tentoonstelling de kelk van aartsbisschop Sterckx uit : een voorbeeld van laatgotische edelsmeedkunst en waarover al menig specialist zich gebogen heeft.

De kelk in verguld zilver is 22 cm hoog en rust op een rijk versierde achtlobbige voet met een doormeter van 18,2 cm. Onder de kelkvoet bevindt zich een gegraveerd opschrift : "Ghertrudis Beckers anno domini 1493" met merkteken vermoedelijk 's Hertogenbosch.

Uit de uitgebreide studie die Prof. Dr. VAN MOLLE, hoogleraar K.U.L. in 1968 over deze merkwaardigste kelk schreef, nemen we een passage over : "... dat de kelk vooraleer eigendom te worden van kardinaal Sterckx, aartsbisschop van Mechelen aan de Alexianen of Cellebroeders te Antwerpen toebehoorde. Hij werd namelijk aan aartsbisschop Sterckx geschonken bij zijn plechtige intrede te Antwerpen in 1832 door twee Antwerpse Alexianen, de broeders Leonardus Steens en Antonius Asselberghs. Voordien hadden de Cellebroeders een aanbod van koning Willem I afgewezen die duizend gulden voor de kelk geboden had".

S. Van Hemeldonck

foto ?

HERINNERINGEN AAN KARDINAAL STERCKX

17.0.2

MECHELSCHE CATECHISMUS

MET
DITLEGGINGEN OP IEDERE VRAAG
EN

KORTE OEFENINGEN OP HET EINDE
VAN ELKE LES,
VOORGESTELD DOOR ZIJNE EMINENTIE DEN KARDINAAL STERCKX,
AARTSBISSCHOP VAN MECHELEN,
AAN DE KINDEREN DIE HUNNE EERSTE COMMUNIE GEDAAN HEBBEN,
EN AAN DE BEJAARDE CHRISTENEN VAN ZIJN AARTSBISDOM.

M E C H E L E N.
BOEKHANDEL RAYM. VAN VELSEN,
DRUCKER - UITGEVER. — 1895.

A. SCHILDERIJEN

- 1.- Portret door CELS, doek 79x67, linksonder getekend en gedateerd door Cels 1839, Vilvoorde : Z.E. Zusters Gasthuis
- 2.- Portret door H. HOUBEN, doek 242x112, getekend en gedateerd 1880, Mechelen : Groot Seminarie.
- 3.- De aartsbisschop op zijn sterfbed. Willem GEETS, doek 100x165, eigenaar niet vermeld.
- 4.- Wijding van de Salvatorklok op de Grote Markt door de kardinaal, 26 november 1844. J. VERVLOET, paneel 95x78, Mechelen : Stadsmuseum

-
- 5.- Portret. Schilder en jaartal niet vermeld, doek 104x84, Mechelen : Groot Seminarie.

B. PRENTEN

- 1.- Portret, Buste. Lithografie 24,6x22,8 door J. Van Rooy, zonder jaartal; P. Degobert, drukker, Brussel; Granello, uitgever, Antwerpen.
- 2.- Portret, ten halven lijve. Lithografie 24,6x22,8 door P. Simonau, zonder jaartal; Fietter, uitgever, Brussel.
- 3.- Portret ten halve lijve. Lithografie 42,2x33 door Simonau & Toovey Louis Tuerlinckx, del, 1852.
- 4.- Aartsbisschoppelijk Seminarie te Mechelen. Door De Notor; verlichting van de gevel, ter gelegenheid van de plechtige ontvangst door de stad van de kardinaal op 23 oktober 1838. Stadsarchief Mechelen.

C. BORSTBEELD

- 1.- Borstbeeld door Ch. GEERTS. Marmer, hoogte 78 cm, getekend en gedateerd 1836. Mechelen : Groot Seminarie.

D. PENNINGEN

- 1.- Benoeming van aartsbisschop Sterckx in het College van Kardinalen. Zilver 56 mm; door Julien Gabriel LECLERCQ; gedateerd 1838; Brussel Penningkabinet.
- 2.- Mechelen, Kerkvan St.-Rombouts. Brons 50 mm; door Leopold WIENER; gedateerd 1848; Brussel : Penningkabinet.
- 3.- De bisschoppen van België. Brons 70 mm; door BAES; gedateerd 1867; Brussel : Penningkabinet.

E. PERSOONLIJKE BEZITTINGEN

- 1.- Twee kardinaalshoeden, schoen met kous. Mechelen : Diocesaan museum
- 2.- Kavelbrief voor zijne Eminentie de hoogwaardigen heer Engelbertus Sterckx van 29 oktober 1850. Studie Notaris Kips te Grimbergen.

F. VICARISSEN-GENERAALS

- 1.- Philippe Corten. Lithografie 43.5x32.8; Portret ten halven lijve door Warmots uit 1855 naar tekening van L. Nauwelaerts. Mechelen : Stadsarchief.
- 2.- Lauwers. Lithografie 42x32.8; portret ten halven lijve door Simonau & Toovey naar L. Ghémar en niet gedateerd; Mechelen : Stadsarchief
- 3.- Van Hemel. Lithografie 43x33, portret ten halven lijve door Simonau & Toovey naar L. Ghémar en niet gedateerd; Mechelen : Stadsarchief

G. KERKELIJKE DOCUMENTEN

- 1.- Gregorius XVI deelt aan het kapittel de aanstelling mee van Kardinaal Sterckx, 1831. Perkament en zegel; Mechelen : Archief kapittel St.-Rombouts.
- 2.- Oproep voor het katholiek Congres te Mechelen, 21 januari 1863. Mechelen, Diocesaan Archief.

ONDERRICHTING.

De oefeningen, die op het einde van elke les geplaatst zijn, bevatten om zoo te zeggen het merg van den catechismus. Zij dienen om aan te wijzen hoe men naar de voornaamste punten der christelijke leerling zijn leven moet schikken. Zie hoe men dit oogwit best kan bereiken:

Men leze eerst met aandacht eene geheele les of een deel daarvan; daarna trachte men zich op te wekken om wel te onderhouden hetgene men heeft gelezen, en men make er het vast voornemen van, met de oefeningen die daartoe betrekkelijk zijn te lezen: eindelijk leze men een *Onze Vader* en een *Wees gegroet* om de noodige gratie van God af te smeeken.

CATECHISMUS

OF

CHRISTELIJKE LEERING.

HET EERSTE DEEL.

DE EERSTE LES.

1. Van de christelijke leerling.

1. V. *Welke is de allerzaligste leerling onder alle wetendheden der wereld?*
 - A. De christelijke leerling of de catechismus.
 - V. *Waarom is de christelijke leerling de allerzaligste onder alle wetendheden der wereld?*
 - A. Omdat zij alléén leert al wat men moet weten of doen om zalig te worden.
 - V. *Wat volgt daaruit?*
 - A. Dat een christen mensch die den catechismus wel weet, eene voordeeligere wetenschap bezit, dan de geleerden der wereld, die de christelijke leerling niet kennen.
 - V. *Wie moeten de christelijke leerling weten en onderhouden?*
 - A. Alle menschen; want dit is de wil van God, en anders kunnen zij niet zalig worden, noch oprecht gelukkig zijn in dit leven.
 - V. *Waarom kan de mensch niet oprecht gelukkig zijn in dit leven zonder de christelijke leerling te weten en te onderhouden?*

Omdat de christelijke leerling alléén ware rust en voldoening aan het verstand en het hert van den mensch geeft, hem met zijnen naaste in vrede doet leven, en hem Gods vriendschap toebrengt.

- 3.- Proces-verbaal van de samenkomst der dekens, 30 augustus 1836, Mechelen : Diocesaan Archief
- 4.- Réception solennelle faite le 25 octobre 1838 par la ville de Malines à l'archevêque, promu cardinal. Mechelen, Van Velsen-Van der Elst, 1838; Mechelen, Diocesaan Archief.
- 5.- Dossier met brieven en minuten van Kardinaal Sterckx. Mechelen : Groot Seminarie.
- 6.- Le Grand Catéchisme de Malines par S. Em. le Cardinal Sterckx. Band van Florent Pollender. Brussel, Al Jamar, 1845; Brussel, Baron Houtrat.
- 7.- Mechelse Catechismus met uitleggingen op iedere vraag. Herdruk Boekhandel R. Van Velsem, Mechelen; Brussegem, Julien De Cock.
- 8.- Brief van de kardinaal aan het kerkbestuur van Oppem. Geschreven te Mechelen op 23 augustus 1831; kerkfabriek Oppem.

H. KATHOLIEK ONDERWIJS

- 1.- Rondschrijven van het episcopaat waarbij melding werd gemaakt van de oprichting van een katholieke universiteit te Mechelen, 10 juni 1834. Mechelen : Diocesaan Archief.

I. STERCKX EN HET JONGE BELGIE

- 1.- Drukproeven verbeterd door de kardinaal van : La Constitution belge et l'encyclique de Grégoire XVI. Deux lettres de Son Eminence le Cardinal-Archevêque de Malines sur nos libertés constitutionnelles. Mechelen : Diocesaan Archief.
- 2.- In naam van Leopold I doet Conway beroep op de kardinaal om de eenheid der behoudsgezinden te bekomen, 10 november 1875. Mechelen : Diocesaan Archief.
- 3.- Hs. van de kardinaal van een studie over de herziening van het strafwetboek. Mechelen : Diocesaan Archief.
- 4.- Twee "liberale" hekelprenten op de aartsbisschop. Verschenen in L'Argus van 16.05.1847 en 25.02.1849. Twintig eeuwen Vlaanderen, Heideland-Orbis, Hasselt.

J. OVERLIJDEN

- 1.- Overlijdensbericht van de kardinaal. Mechelen, H. Dessain; Mechelen Diocesaan Archief.
- 2.- Het dagblad "La Dyle" meldt het overlijden van de kardinaal op 4 december 1867. Mechelen, Diocesaan Archief.
- 3.- Het dagblad "Mechelsch Nieuws- en Aenkondingsblad" meldt de dood van de kardinaal, 8 december 1867. Mechelen, Diocesaan Archief
- 4.- Aankondiging van de verjaringsmis. Mechelen, Diocesaan Archief.

K. OVERZICHT LITERATUUR

- 1.- A. Simon. Le Cardinal Sterckx et son temps (1792-1867). 2 vol. Wetteren 1950.
- 2.- A. Simon. Catholicisme et politique. Documents inédits. 1832-1909.
- 3.- A. Simon. Réunions des évêques de Belgique. Proces verbaux. 1960.
- 4.- A. Simon. Instructions aux nonces de Bruxelles. 1961.
- 5.- Nat. Biogr. Woordenboek II. 1966, kol 819-831.
- 6.- R. Aubert. Le cardinal Sterckx. (2 delen) 1953.
- 7.- Karel Van Isacker. Werkelijk en wettelijk land. De katholieke opinie tegenover de rechterzijde. 1863-1884.
- 8.- Généalogie de Dame Barbe Leemans, Veuve de Monsieur Guillaume Sterckx. Uitgave 1848. Brussegem, Julien de Cock.
- 9.- Hervé Douxchamps & Jean Petré. Engelbertus Sterckx. Vlaamse Stam 1990. nr 3-4.
- 10.- Louis Becq. Gedenkplaat Oppemse kardinaal. Het Volk 05.09.1992.

Michel Vanden Broeck

ENGELBERTUS STERCKX,

Door Gods barmhertigheid Kardinaal-Priester der heilige Roomsche Kerk, van den titel van den heiligen Bartholomeus in het Eiland; Aartsbisschop van Mechelen, Primate van België, enz.

Aan de Clergie en de geloovigen van ons Aartsbisdom, zegen en zaligheid in den Heer.

Gelijk uit de onwetendheid in de christelijke leering alle zonden en wanorden voortkomen, zoo is integendeel eene goede onderwijzing de bron van het tijdelijk en eeuwig geluk der menschen, van de rust der huisgezinnen, en het welzijn van Kerk en Staat. Het is dus van de grootste aangelegenheid, dat niet alleen de kinderen, maar ook de bejaarde menschen de christelijke leering grondig kennen.

Dit heeft ons bewogen tot het uitgeven van dezen MECHELSCHEN CATECHISMUS MET UITLEGGINGEN, waarin aan de kinderen die hunne eerste communie gedaan hebben, en aan de bejaarde christenen het middel wordt gegeven om eene volledige kennis van de christelijke leering te bekomen en daarnaar hun leven te schikken.

Wij bidden alle geloovigen van ons Aartsbisdom dezen catechismus dikwijls te doorlezen, rijpelijk te overwegen en hun gedrag in te richten naar de zalige vermaningen die er in begrepen zijn.

Gegeven te Mechelen onder ons handteeken en het tegenhandteeken van ons Aartsb. van Mechelen, den 1 Mei 1842.

Engelbertus Sterckx, Aartsb. van Mechelen.
Doelbevel van Zijne Eminentie,
Aartsbisschop van Mechelen, Generaal-Sekret.

Om het nadrukken van dezen MECHELSCHEN CATECHISMUS MET UITLEGGINGEN te beletten, is er voldaan aan de wet van den 23 januari 1817.

Men vindt te koop bij den Uitgever dezes en bij de voornaamste boekverkoopers des lands :

I. Den MECHELSCHEN CATECHISMUS, nieuwe uitgave, gedrukt onder het toezicht van Zijne Eminentie den Kardinaal STERCKX, Aartsbisschop van Mechelen.

II. Den KLEINEN MECHELSCHEN CATECHISMUS of Onderwijzingen voor de kleine kinderen, en voor degenen die zich bereiden tot de eerste communie; voorgesteld door Zijne Eminentie den Kardinaal STERCKX, Aartsbisschop van Mechelen, aan de katholieke jonkheid van zijn Aartsbisdom.

III. GEMAKKELIJKSTE VRAGEN EN ANTWOORDEN VAN DEN KLEINEN MECHELSCHEN CATECHISMUS voor de kinderen die zich nog niet bereiden tot de eerste communie, met de onderwijzing voor de kleine kinderen en de gewoonlijke gebeden, voorgesteld door Zijne Eminentie den Kardinaal STERCKX, Aartsbisschop van Mechelen, aan de katholieke jonkheid van zijn Aartsbisdom.

Dezelfde catechismussen in het fransk.

Opdat de tekst van deze catechismussen niet veranderd noch vervalscht worde, 't zij door de onoplettendheid der drukkers, 't zij door de kwaadwilligheid der vijanden van den godsdienst, zullen wij op het drukken derzelve bijzondere acht nemen, en op al de afdruksels die met onze toelating zullen uitgegeven worden, onzen zegel doen stellen.

(Getrokken uit den Bevelbrief van Zijne Eminentie den Kardinaal Aartsbisschop van den 10 Februari 1842)

INHOUDSOPGAVE

blz

- 1 Kardinaal Engelbertus Sterckx herdacht in Oppem en Amelgem.
S. Van Hemeldonck
- 4 Kardinaal Sterckx en zijn tijd.
Roger Moerenhout
- 27 Kardinaal Sterckx in de St.-Michielskathedraal te Brussel.
S. Van Hemeldonck
- 29 Een kostbare kelk geschonken aan Kardinaal Sterckx.
S. Van Hemeldonck
- 30 Herinneringen aan Kardinaal Sterckx.
Michel Van den Broeck

99 30

**drukkerij - copy center
de cuyper
brusselsesteenweg 62
1860 meise**

wenst berla een succesvol werkjaar

tel 02/269.29.51

berla wordt gesteund door

**zakenkantoor bogaerts
boechtstraat 15 - 1860 meise
tel. 02/269.99.70**

**beenhouwerij jean de meuter
's herenweg 1
st brixius rode
tel. 02/269.14.76**

uit sympathie

**R U I M T E
I N J E
B A N K Z A K E N .**

**f. de weerd
nieuwelaan 110
1860 meise
tel. 269.01.63**

ASLK

ALGEMENE SPAAR- EN LIJFRETEKAS

kwaliteit is belangrijk !

**hoogstraat 1
1861 wolvertem
tel. 269.00.40**

**boechtstraat 21
1860 meise
tel. 269.08.93**

**agentschap meise
j. lombaerts
boechtstraat 28 - 1860 meise
Tel. 02/ 269.11.93**

**agentschap wolvertem
thierry van praet
hoogstraat 6a - 1861 wolvertem
tel. (02) 269.00.74**

Gemeentekrediet

MET MIJN BANK KOM IK VOORUIT.
